

Tartalom

MEDITÁCIÓ	
<i>Ordass Lajos</i> : Karácsonyi örömhír	1
IGEHIRDETÉS	
<i>Dóka Zoltán</i> : Egy politikus találkozik Jézussal.....	2
TANULMÁNY	
<i>Sulyok Elemér</i> : A hegyi beszéd teológiai súlypontjai – Értelmezési kísérlet	5
KELENFÖLDI ESTÉK	
<i>id. Zászkaliczky Pál</i> : Boldogok a lelki szegények.....	12
<i>ifj. Zászkaliczky Pál</i> : Pénz és pénzkezelés az egyházban	13
<i>id. Bencze Imre</i> : Boldogok, akik sírnak.....	16
<i>Bácskai Károly</i> : Az egyház pásztori szolgálata.....	17
DOKUMENTUM	
<i>A szerkesztőbizottság</i> : Nem hallgathatunk.....	20
<i>A „Zászkaliczky-ügy” dokumentumai (szemelvények)</i>	21
<i>Boleratzky Lóránd</i> : A jogrend védelmében.....	34
KÖNYVISMERTETÉS	
<i>Scholz László</i> „Elveszett és megtaláltatott” c. bibliatanulmányáról.....	37
VERSEK	
<i>Scholz László</i> négysorosai az Üvegszilánkok c. sorozatból	38
SZERKESZTŐI ÜZENETEK	39
TARTALMI ÖSSZESÍTŐ	40

KERESZTYÉN IGAZSÁG

Az Ordass Lajos Baráti Kör negyedévi folyóirata
Független evangélikus teológiai és kritikai lap

Új folyam 44. szám – 1999. TÉL

Felelős szerkesztő: Ittész Gábor (tel.: 96-439-381)

Felelős kiadó: id. Zászkaliczky Pál (tel.: 1-403-28-07)

A szerkesztőbizottság tagjai: D. Dóka Zoltán, Ittész János, id. Magassy Sándor

Szerkesztőség: 9024 Győr, Liezen-Mayer u. 41.

Kiadóhivatal: 1114 Budapest, Bocskay út 10.

- Postacím: 1163 Budapest, Bodnár u. 29.

Csekszám: Ordass Lajos Baráti Kör,

Budapest – OTP XI. ker. 11711034-20081452

Nyomdai kivitelezés: FÉBÉ Bt.

Felelős vezető: Tóth Béla

HU ISSN 0865-2163 – Törzsszám: 1996/320 – Eng. szám: III./E1/20/1989

Ordass Lajos

Karácsonyi örömhír

*Úgy szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adta,
hogy aki hisz benne el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*
(János 3,16)

Uram!

Dióhéjban adod egész evangéliumodat.

Az idők folyamán egyesek vagy közösségek megsejtettek valamit Istenből. Mondották: Istentől függ az ember sorsa. Ajánlatos jóindulatát áldozatokkal megnyerni. Isten szent. Kockázatos vele találkozni. Isten haragszik a bűnösre. Ki kell engesztelni. És sok más egyebet is tanítottak Istenről. Ezért a vallást tehernek érezték az emberek, és szívesen kerestek kibúvót kötelezései alól.

Istent – az Atyát – egyedül Te ismered. És Te mást mondtál róla, mint a földi vallásalapítók. Ezt mondtad, amit ma a szívemre helyezel: Isten szeret! Találkozás Isten és én között nem azért lehetséges, mert én odaküzdöm magamat a színe elé. Csak azért találkozunk, mert – Benned – Ő jön hozzám. Szeretetét hozod.

Uram!

Ezt értesd meg velem teljes mélységében. Mert ha ezt el tudja fogadni a hitem, akkor vallásom nem roskasztó teher. Akkor Istenhez, embertársaimhoz, élethez, halálhoz való viszonyom nem úgy áll előttem, mint követelés, hanem csak mint következmény, mely Isten szeretetéből folyik, és amelyet vállalni nem teher, hanem boldogság.

*Áldott az élet Istene,
Hogy bár vétkeztünk ellene,
Mégis adott boldogítót,
Bűneinkből szabadítót.*

(135. ének 1. v.)

*Folyóiratunk minden kedves Olvasójának szeretettel
kívánjuk karácsony Krisztusának örömeit és békességét,
az új esztendőre pedig Isten oltalmazó kegyelmét
és áldását.*

A Keresztyén Igazság szerkesztőbizottsága

Dóka Zoltán

Egy politikus találkozik Jézussal...

Reggeli áhítat politikusoknak Budapesten az Alkotmány utcai Református Gyülekezet házában, a Hévízgyörki Evangélikus Gyülekezet tagjainak szolgálatával, 1999. szeptember 28-án.

A liturgiát vezette János Zsuzsanna lelkész.

Igét hirdetett Dóka Zoltán lelkész.

Textus: ApCsel 8,26-40

Kedves Testvéreim!

Egy politikus találkozik Jézussal, majd örömmel megy tovább élete útján. Erről szól az őskeresztény misszió imént hallott epizódja. Talán átsuhan lelkünkön a kérdés: velem is megtörténhet ez? Lehet, hogy ma reggel rosszkedvűen ébredtünk. Örömtelenül kezdődött a napunk. Lehetséges tehát, hogy ez a régi történet a mi történetünké, az én történetemmé lesz? Ezzel a kérdéssel lépünk közelebb az elbeszéléshez, és figyeljünk a találkozás három szereplőjére: a politikusra, Jézusra és a találkozásukat közvetítő Fülöp evangélistára.

I

A *politikus* adatai hiányosak. Nem tudjuk meg például a nevét, sem azt, hogy zsidó volt-e vagy ún. prozelita, aki pogányként elfogadta a zsidó monoteizmust. Az viszont biztos, hogy politikus volt. Nem is akármilyen! A kelet-afrikai etióp királynak volt magas rangú tisztviselője, a királynő kincstárnoka, ma így mondanánk: pénzügyminisztere.

De ennél is hangsúlyosabb az elbeszélésben, hogy vallásos, Istent kereső ember volt. Tudta, hogy ő több, mint politikus. Ember, akinek olyan kérdései is vannak, amelyekre nem ad választ sem politika, sem pénz, sem műveltség, sem hatalom, sem semmi más földi reláció. Tudta, hogy emberlétünknek van egy végső, örök dimenziója, transzcendens mélysége, s ott kell rendbe jönnünk, végső kérdéseinkre végső válaszokat találnunk, hogy életünk nyugvópontra jusson. Óréa is, ahogy mindnyájunkra igaz Szent Ágostom szép imádsága: „Magadnak alkottál minket, és nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik tebenned, Uram.” Ezt a nyugalmat keressük mindnyájan. Ezt kereste ez az etióp politikus Jeruzsálemben, Izrael Istenének templomában, ahova a hosszú utazás minden terhét, veszedelmét vállalva, imádkozni ment. S ezt kereste hazafelé menet is Ézsaiás próféta könyvében. De nem találta.

II

S éppen ekkor, e nyugtalan, kereső, kérdező lelki helyzetben lép be életébe Isten válasza, a történet láthatatlan főszereplője, *Jézus*. Nem húsvéti fényben jön hozzá, mint az első húsvéton a tanítványokhoz vagy mint Saulhoz a damaszkuszi

úton, hanem rangrejtve, Fülöp evangélista tanúskodó szavaiba rejtőzve, ahogyan azóta is jött és jön megszámlálhatatlan milliókhoz egészen eddig a mostani alkalomig. Valaki mellénk szegődik, és miként a karácsonyi angyalok a pásztoroknak, nagy örömként hirdeti nekünk Jézust, mint Isten válaszát életünk alapvető kérdéseire.

De ki ez a Jézus, és hogyan lehet ő válasz életünk alapkérdéseire? A kincstárnok Ézsaiás próféta könyvét olvassa, a kor szokása szerint hangosan. Ezért „hallja” Fülöp, hogy mit olvas. Ézsaiás egy titokzatos személyről ír, aki mint Isten szolgálja ártatlanul szenved, megalázva hordozza a mi bűneink ítéletét, de végül Isten felmagasztalja, megdicsőíti, és sokan lesznek „utódai”, követői. A kincstárnok nem érti, kiről van szó. Fülöp annál inkább! Ézsaiás próféta pontossággal írja le az őskeresztény missziói igehirdetés tartalmát, amelynek középpontjában nem a törvényt magyarázó, bölcs tanító, nem is az ámulatba ejtő, csodatévő Jézus áll, hanem a szenvedő, bűneink ítéletét vállaló, értünk önmagát halálba adó, megfeszített Jézus, akit Isten feltámasztott és megdicsőített. Fülöp is őt hirdeti a kincstárnoknak, mint Isten evangéliumát, örömhíret.

De miért éppen Jézus halála és feltámadása az Isten örömhíre számunkra? Azért, mert éppen így, a kereszt evangéliumának fényében derül ki és kap választ életünk két alapkérdése: a bűn és a halál. *A bűn*, amely nem csupán e világi, erkölcsi bukás, hanem az erkölcsi bűnök mélyén rejtőző istentelenségünk, az ősbűn, hogy Isten nélkül, önmagunk erejéből és a magunk dicsőségére akarunk élni. És *a halál*, amely ugyancsak nem pusztán e világi, biológiai esemény, hanem istentelenségünk végső konzekvenciája, Istentől elszakadt állapotunk végleges pecsétje: elpusztul a fa, ha elszakad gyökérzetétől, kiszárad a folyó, ha elszakad forrásától. „Óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!” – jajdul fel Babits Mihály, s ez az ősfélelem teszi kérdélnél a létünket, árnyékolja be egész életünket. Bűn és halál! Minden más kérdésünk, bajunk, fájdalomunk és félelmünk ebből a két alapkérdésből fakad.

De éppen ezekre felel az evangélium, amikor szembeállítja velünk Jézus halálának és feltámadásának ajándékait: a bűnnel Isten bocsánatát s a halállal a feltámadás és az örök élet reménységét, és biztat, hogy merjük ezt magunkénak vallani, ajándékként elfogadni Istentől. Ha elutasítjuk ezt az evangéliumot, akkor minden marad a régiben. De ha hittel fogadjuk, akkor olyan radikális fordulat történik életünkben, mint amikor a halálraíteltet felmentik.

Antall József édesapjának szellemes mondása jut eszembe: „Ha Kelet-Európában nem akasztják fel az embert, a többi részletkérdés.” Ha hisszük, hogy a lét végső titka, Isten, nem ellenségünk, hanem megbocsátó, kegyelmes Atyánk, s ezért a halál nem a semmi értelmetlen borzalma, hanem hazatérés ahhoz, aki „magának alkotott minket”, akkor felismerjük, hogy Jézus Krisztusban valóban megoldódtak életünk alapkérdései, és a földi élet minden más kérdése „részletkérdés”. Nem azért, mert a földi élet nem fontos többé, hanem éppen ellenkezőleg: azért, mert a világ és egész életünk az evangélium fényébe kerül, örök összefüggés része lesz, s mi a bűn és halál okozta ősfélelemtől szabadon, az örökkévalóság távlatában és reménységében szemlélhetjük és élhetjük földi életünk minden részletét. Boldog, aki rátalál erre a szabadságra!

A kincstárnok rátalált. Hittel fogadta az evangéliumot. S mivel Fülöp a keresztsegről is beszélt neki, mint az evangélium, a Jézushoz tartozás személyes pecsét-

jéről, ő maga kéri és meg is kapja a kegyelemnek ezt az ajándékát is. Majd örömmel, Jézus örömével indul tovább Etiópia felé.

III

A történet utolsó mondata *Fülöp evangélistáról* szól. Őrá is vessünk még egy pillantást! Ő az egyház képviselője, és magatartása éppen az egyház számára néhány fontos tanulságot jelent, amit jó, ha a politikusok is ismernek.

A legfontosabb tanulság az *evangéliumcentrikus* szolgálat. Nem véletlenül kapta Fülöp az evangélista melléknevet. Valaki egyszer Isten humorának nevezte, ahogyan Fülöp evangéliumhirdető lett. Őt ugyanis az ösgyülekezetben diakónusnak, szeretetmunkásnak választották. De Isten másképp döntött róla. S Fülöp felismerte, amit mi sokszor elfelejtünk, hogy az egyház egyedül Krisztus evangéliumból születik és él. Minden más, a szeretetmunka is, ennek a gyümölcse. S ezért nincs az egyháznak fontosabb dolga a földön, mint az evangélium hirdetése.

Egy másik tanulság: a *józan önértékelés*. Fülöp nem értékeli túl önmagát. Nem fontoskodik. Míhelyt elvégezte szolgálatát, máris eltűnik, és megy másoknak is hirdetni az evangéliumot. Tudja, hogy az evangélium ügye Istené, nem az övé. Ezért nem húz a kincstárnokra egyenruhát, még kevésbé kényszerzubbonyt. Nem kötözi önmagához, nem szervezi be egy zárt, szektás közösségbe, hanem hagyja, hogy menjen a maga útján az evangélium örömével. Rábízza arra, akinek ő csak eszköze volt a találkozásban. Tudja, hogy az egyház valódi összetartó ereje nem mi vagyunk, nem is valami szigorú, agresszív organizáció, ami mindig a belső gyengeség jele, hanem egyedül Jézus. És azt is tudja, hogy az egyház ebben a világban mindig szétszórva él, s majd csak Isten országában lesz a nagy találkozó.

Végül még egy fontos tanulság: a *precíz küldetésstudat*. Fülöp nem ad politikai tanácsokat az etióp politikusnak. Adhatna éppen, mint magánember. De ő itt az egyház képviselője. S az egyháznak mint evangéliumhirdető közösségnek nem dolga a politika. Mindig akkor volt gyenge az egyház, s került identitászavarba, amikor vezetői elbuktak a *közvetlen* politikai hatalomgyakorlás kísértésében. Akár úgy, hogy klerikalizálták az államot, akár úgy, hogy szekularizálni hagyták az egyházat.

Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy Fülöp *közvetve* mégis beleszólt az etióp politikai életbe azáltal, hogy hirdette az evangéliumot egy etióp politikusnak, aki azt hittel fogadta. És éppen ez a hit, az egyes ember hite az, amely erkölcsi értékke, erkölcsi erővé és tettekké lesz a politikai közéletben. Fülöp elültette a jó fát, amely Jézus szava szerint magától terem jó gyümölcsöket. Vagy ahogy Luther mondja: „Eleven, tevékeny, hatalmas dolog a hit! Lehetetlen, hogy szünet nélkül ne tenne jót! Nem is kérdezi, kell-e jót cselekednie, hanem mielőtt kérdezné, már meg is cselekedte.” Adhat-e az egyház többet a társadalomnak, a nemzetnek és hazának, mint jót cselekvő állampolgárokat?!

Ezért, kedves politikus Testvéreim, politikai tanácsok helyett hadd mondjam el befejezésül újra nektek és mindnyájunknak, akik itt együtt vagyunk, az evangélium biztatását, amely ma sem más, mint volt 2000 évvel ezelőtt a gázai úton: fogadjuk szívünkbe az értünk meghalt és feltámadott Jézus Krisztust, s benne Isten válaszát életünk alapkérdéseire! Higggyük bátran bűneink bocsánatát és az örök életet, és e hit felszabadító, életújító bizonyosságával menjünk tovább élethivatásunk

útján! S akkor nem kétséges, hogy mint e régi politikusét, a mi utunkat is Isten öröme kíséri. Olyan nagy öröm, hogy másoknak is jut belőle. Ámen.

Imádkozzunk!

Istenünk, jó Atyánk! Hálás szívvel áldunk téged, hogy Jézus Krisztusban elvehetetlen, örök örömmel ajándékoztál meg minket. Köszönjük a bűnbocsánat kegyelmét és az örök élet reménységét. Kérünk, töltsd be szívünket szereteteddel, hogy örömmel tudjuk szolgálni mindazok javát, akiket reánk bízta. Adj mindnyájunknak benned bízó hitet, hogy nyugtalan szívünk tebenned találjon nyugalmat és békességet most és halálunk óráján. Ámen.

* * *

Sulyok Elemér

A hegyi beszéd teológiai súlypontjai

Értelmezési kísérlet

I. Máté és Lukács hegyi (illetve síksági) beszédének szerkesztéstörténeti összevetése, különös tekintettel Máté változatára

Máté evangéliumában a hegyi beszéd Jézus első beszéde. Előtte csak két vers (4,17 és 23) utal – általánosan és tömören – Jézus igehirdető tevékenységére. Jézus a hegyi beszédet minden bizonnyal nem egy lélegzetvételre és nem egy ültében mondta el. Lukács ún. síksági beszédében (6,20–49) ugyanis csak a következő egységek szerepelnek ugyanabban a sorrendben, mint Máténál: a négy boldogság, kiegészítve a négy jaj-jal, az erőszakról való lemondás és az ellenségszeretet parancsa, a „ne ítélkezz” felszólítással, az „amilyen a fa, olyan a gyümölcse” metaforája és a házépítés hasonlata, amelyet megelőz a pusztá „Uram-Uram”-mondás. Ilyen módon a beszédet Máté és Lukács örökségként kapta kézhez. Máté azonban ezt az örökséget több más Jézus-logionnal (mondással) gazdagította, amely részben Lukácsban is megtalálható, csak éppen más helyütt. Máté szerkesztői-teológiai szándéka világosan élénk rajzolódik: az 5-7. fejezetben Jézust a *Szó Messiása*-ként, a 8-9. fejezetben pedig a *Tett Messiása*-ként mutatja be. (Eckhart szavait kölcsönvéve Jézus egyfelől Lehr-meister, másfelől Lebe-meister.) Különben 3,1-től egészen 28,10-ig Márk evangéliumának felépítését követi; persze oly módon, hogy ismételten újabb és újabb részleteket dolgoz bele a Márktól átvett alapanyagba; még olyanokat is, amelyeket történetesen Lukács is ismer. Máté azért gyűjti össze Jézus szavait az 5-7. fejezetben és Jézus tetteit a 8-9. fejezetben, mert így kívánja előkészíteni Jézus válaszát, amely később Keresztelő János követéinek szól: „Menjetek, és mondjátok el Jánosnak, amiket *hallotok és láttok: vakok látnak, és sánták járnak, leprások tisztulnak meg, és süketek hallanak, halottak*

támadnak föl, és szegényeknek hirdettetik az evangélium” (11,4–5). A prófétáktól meghirdetett üdvösség beteljesedett (Ézs 35,5k.; 29,18k.; 61,1). Ezért Máté a 9,27–33-ban még röviden, függelékképpen két gyógyításról tudósít (két vak, egy süketnéma), noha erre Márkban nem talált megfelelő példát. Mivelhogy 11,5-ben *vakok és siketek* is szerepelnek, ezért már előtte igazolnia kell, hogy Jézus az ő esetükben is valóra váltotta a prófétai ígéretet. A 10. fejezet anyagát, amely a tanítványok szétküldéséről szól, még a 11. fejezet elé illeszti, mivel Jézus teljhatalmában a tanítványok és az egyházi közösségek is részt kapnak: „Menjete el, és hirdessétek: egészen közel van már a mennyek országa. Gyógyítsatok meg betegeket, támasszatok fel halottakat, tisztítsatok meg leprásokat, üzzetek ki ördögöket” (10,7–8). Amit tehát a tanítványoknak ígértként szól, nevezetesen: „gyógyítsanak meg mindenféle betegségeket és erőtlenségeket” (10,1), szó szerint megegyezik azzal, amit alig pár mondattal előbb Jézusról hallunk: „gyógyított mindenféle betegségeket és erőtlenségeket” (9,35).

A hegyi beszéd következőképpen Máté számára azt jelenti, hogy Isten betölti a próféták által meghirdetett üdvösség idejét: „Az Úr elküldött, hogy örömhírt vigyek az alázasoknak” (Ézs 61,1). Az a tény, hogy Máté hegyi beszéde, éppúgy, mint Lukács síksági beszéde az üdvösség kihirdetésével kezdődik (boldogságok), arról a felismerésről tanúskodik, miszerint csak Isten kegyelmi ígérete – amely aztán megteremté az ember helyes magatartását – lehet az igazi kezdet. Majd csak ezután következnek Mátéban a tanítványságról szóló mondások (5,13–16), és mindenekelőtt a mózesi törvényt és annak farizeusi magyarázatát felülmúló tanítványi igazságról mondott szavak (5,17–20). Éppen erre a nagyobb igazságra irányul és összpontosul Máté és egyházi közössége figyelme. Megállapításunkat azzal a szerkesztéskritikai megfigyeléssel támaszthatnánk alá, hogy amíg a Lukács-féle síksági beszédben a boldogságok után az ellenszerszeretet két antitézise fejezi ki Jézus új parancsát, addig a Máté-féle hegyi beszédben ugyanezt hat antitézis bontja ki (5,21–48). Aztán a 6. fejezet már csak ezzel az új parancssal foglalkozik, amelyet lényegében és alapjában szabadságként mutat be, és elkülöníti mindenfajta törvényízű vallásosságtól. Ezáltal a felebaráti szeretet követelménye mellé odakerül az istenszeretet kívánalma, amely szemben áll mind a zsidó szűkkeblűséggel (6,18), mind pedig a pogány aggságossággal (6,19–34). A 7,1–6 a keresztény közösséget jóságra és nyíltságra buzdítja, hiszen Isten jósága nyitotta meg előtte is az Isten országába vezető utat (7,7–11). Hogy Máté az aranyabályt (7,12) más szövegösszefüggésbe illeszti, mint Lukács, elárulja: mennyire fontos a számára. Valóban, a törvény kérdésének megoldása a felebaráti szeretet (7,12). Ezután már csak kisebb szakasz következik, amely jóllehet a síksági beszédből származik, csakhogy egészen új hangsúlyt kap: óvakodjatok a hamis prófétáktól a keresztény közösségben, akik éppen erről a cselekvő felebaráti szeretetről akarnak benneteket lebeszélni (7,15 és 21–25). Erre figyelmeztet a síksági beszéd záró hasonlata is.

Összegezzük az eddig mondottakat! *Szerkesztéstörténetileg* tehát a hegyi beszédet, akárcsak a Máté-evangélium más nagy „beszédei”-t (10, 13, 18, 23–25) az evangélista állította össze Jézus szavainak rendelkezésre álló gyűjteményeiből. A Lukács evangélium párhuzamos helyei arra engednek következtetni, hogy az alapszöveg mindkét evangélium közös forrásából (Q) ered. A Forrást egyrészt zsidó-keresztény logion-kincs (= szóhagyomány) (5,17kk.; 6,1–18), másrészt Máté

más jellegű ún. külön kincse („Sondergut”) egészíti ki. Az így összegyűlt nyersanyagot aztán Máté a katekizmus formájába öntötte, amely Jézust a végső idők teljhatalmú tanítójaként állítja elénk (így G. Bornkamm), vagy a messiási Tóra hírnökeként, eszkatalogikus Mózesként (így W. Grundmann). A mózesi Tóra háttérfényében két – látszólag – egymással ellentétben álló igazság körvonala bontakozik ki: 1.) *A hegyi beszéd Izrael törvényének jogutódja, örököse, azaz folytonosság áll fenn a Törvény és az előbbi között.* 2.) *A hegyi beszéd a végső időkben hatálytalanítja a Törvényt.* Más szavakkal: Jézus nem szünteti meg „a törvényt vagy a próféták tanítását” (5,17), ugyanakkor azonban a Törvény eszkatalogikus beteljesítésével szétveti a formalista legalizmust, és kinyilatkoztatja az Atya eredeti, hamisítatlan akaratát a maga tisztaságában és radikalizmusában. G. Bornkamm ezt így fogalmazza meg: a hegyi beszéd igehirdetésének „hajtőereje két, látszólag ellentétes irányban mutatkozik meg. Az első ebben a szózatban van: Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy azokat érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltsen (5,17). A másik Jézusnak ebben a szavában: Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókét, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába (5,20), azután az újra meg újra felhangzó antitézisekben: Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek... Én pedig azt mondom nektek (5,21–48). A hegyi beszédnek mindezek a szavai alapiában véve új igehirdetést jelentenek. Éppen úgy, mint a boldogságokról szóló szózatok, amelyek ezeket megelőzik. Mindezt nem lehet a régivel összetoldozgatni. Ez annyit jelentene csupán, mintha új foltot tennénk a régi ruhára, vagy új bort föltenénk régi tömlőbe. Az új csak veszélyt jelenthet a régire (Mk 2,21), ha pedig összekeverjük vele, vele együtt pusztul. De mi az az új, ami ennyire nem egyeztethető össze semmi mással?”

Már most meg kell jegyeznünk: a hegyi beszédet nem szolgáltatathatjuk ki annak az értelmezési szeszélynek, hogy időről időre egy-egy kutató hány liont tulajdonít belőle a történeti Jézusnak. Jézus szavai ugyanis már nagyon korán belekerültek az Isten megváltó uralmáról és megszabadító akaratáról szóló tanúságtétel vérkeringésébe. Ezt a tanúságtételt azután a húsvéti után támadt egyházi közösségek a köztük jelenlévő Krisztus vigasztalásaként és buzdításaként hallgatták. Mindazonáltal a földi Jézus szavait ma már nem érthetjük meg az egyház újratereztető és jelenre alkalmazó igehirdetése nélkül, amelynek élő hagyományából maga az evangélista is merít. Ezért, ahol ma az igehirdető szilárd talajt érez a lába alatt, ott megteheti, hogy a történeti Jézus eredeti igehirdetését kifejtsen – mint köveket a bányából – az egyház értelmező munkájából, és értékelje azokat az igehirdetésben és katekézisben. De éppen ilyen joggal azt is megteheti, hogy ennek a katekizmusnak közvetlenül bennünket érintő vigaszát és intelmét a feltámadt Krisztus szavaként hirdesse meg.

II. A hegyi beszéd hagyományos értelmezései

Az elmúlt évtizedek forma- és szerkesztéstörténeti kutatásai kimutatták a hegyi beszéd eszkatalogikus messiási karakterét. Ennek fényében viszont a hegyi beszéd átörökített értelmezéseit, amelyek sokszor idea praefixákhoz igazodtak, fel kell adnunk, vagy legalább is erősen módosítanunk kell. A hagyományos értelmezéseket a következő csoportokban lehetne összefoglalni:

1. *A hegyi beszéd a szerzetesség programja.* A hagyományos katolikus teológia a középkor óta különbséget tesz a minden keresztény számára kötelező parancsok és a szűkebb csoportok számára érvényes ún. „evangéliumi tanácsok” között. Az utóbbiakat azok vállalják, akik Istennek szentelt életet kívánnak élni, és ezért kivonulnak a világból és szerzetesközösségbe lépnek. A szerzetesközösségekben aztán megnyílik a lehetőség a szegénység, tisztaság és engedelmesség megvalósítására. Kétségtelen: a kisebb életközösség jelle válhat, és segítségére lehet a tágabb körű közösségnek. Hiszen maga Jézus is kiszólitott embereket családjukból és hivatásukból, és velük jelszerű, Isten akaratához igazodó életközösséget valósított meg. De ezzel a tiszteletreméltó felfogással és igyekezettel, miszerint a szerzetes közösségek mindenkor a hegyi beszéd élő egzegézisei kívántak lenni, és szavait praxissal akarták telíteni, még nem oldottuk meg a hegyi beszéd kérdését, mert egyrészt az nemcsak a szűkebb értelemben vett tanítványoknak szól (vö. 5.1k.), másrészt semmi sem igazolja az evangéliumból, hogy bárki is úgy lehet Jézus tanítványa, hogy lemond Jézus követelményéről, és beéri a kevesebbel.

2. *A hegyi beszéd a bűn tükre.* Sajátos rangja van annak az értelmezésnek, amely Luthernek a törvényről és az evangéliumról adott tanításán alapszik. Luther szerint a törvény voltaképpeni feladata a „destructio veteris hominis” (WA4,174,17) az „usus spiritalis legis” értelmében. Vagyis a hegyi beszéd követelményei nem teljesíthető parancsokról adnak eligazítást, hanem csak lerombolják az önbizonyosságot és az egyéni cselekedetekbe vetett bizalmat. A parancsok igazi szerepe: az igehallgatót ráébreszteni arra, hogy megváltásra szorul, és így készséggé tenni a megigazulás örömhírére. Így értelmezték a hegyi beszédet többek között: A. Tholuck, G. Kümmel és C. Stange. Ha ezeket a gondolatokat értelmezésünk kiindulópontjává tesszük, akkor nem szabadulhatunk attól a veszélytől, hogy az egész szinoptikus hagyományt Szent Pál teológiájának tekintsük. A szinoptikus örökség azonban nem teljesíthetetlen követelményekből indul ki, hanem egyértelműen tettekre és engedelmességre ösztönöz.

3. *A hegyi beszéd „Mosissimus Moses” (Luther).* Azaz: nem más, mint az ember és a társadalom radikális megváltoztatásának jogi, azaz szó szerint veendő programja. Lényege – rövidre fogva a szót – a következő: nemet mondani a magántulajdonra, elvetni az esküt, megtagadni az állami és katonai szolgálatot. A félreértés abban gyökerezik, hogy az ember Isten országának bejelentéséből rendelkezésre álló, kéznél lévő törvényeket akar alkotni, amelyeket aztán már csak alkalmazni kell, s ember és világ egy csapásra megváltozik.

4. *A hegyi beszéd utópia.* Ennek az értelmezésnek a szószólói az előző csoporttal ellentétben, ki akarják csorbítani a hegyi beszéd élet, és színtelenné kívánják fakítani kívánalmait. Így pl. F. Naumann azt vélte: a hegyi beszéd követelményeit csak Jézus környezetének nagyon egyszerű viszonyai között lehetett megvalósítani, de semmi esetre sem lehet alkalmazni modern ipari világunk bonyolult életlehetőségei között. Aztán J. Weiss és A. Schweitzer ún. „interimetiká”-ról beszél, amelyet csakis a paruzia magasfeszültségű, közeli várásából lehet megérteni, és úgy szabad megítélni, mint „Torschlusspanik”-ot, a végső katasztrófát megelőző utolsó kivételes állapotot. Ez viszont azt jelenti, hogy a hegyi beszédnek csak történeti érdekessége van, de ma már nincsen embert megszólító és mozgósító ereje.

5. *A hegyi beszéd humanista etika.* Követői és értelmezői nem gondolnak a szociális és politikai körülmények átalakítására, hanem csupán az egyén belső meg-

tisztulására. Azaz a hegyi beszéd „etikája” a vallás-erkölcsi élet normája és a lelki élet megnemesítője (J. Müller, *Die Bergpredigt*, 1906). Ez az értelmezés a hegyi beszéd követelményeit kiemeli a történeti összefüggésekből és időtlen, általános eszményekké alakítja. F. Chr. Baur úgy jellemezte ezt a magyarázatot, mint a hegyi beszéd magját, amely az emberben „fel akarja ébreszteni az erkölcsi szabadság és autonómia energiáit” (1864).

Ha most már a hegyi beszéd eddig említett magyarázati kísérleteire teljes változatosságukban tekintünk vissza, akkor hamarosan felfedezhetünk bennük egy tartósan érvényesülő végzetes vonást, amely legalábbis hatásában újra meg újra világosan szemlélhetővé válik. Ezek a magyarázati kísérletek valamennyien a hegyi beszéd érvényének a megszüntetését, korlátozását tűzték ki céljukul: valamennyian tartalmaznak egy-egy jellegzetes „csak”-ot. Jézus követelését *csak* a világ viszonyaira vonatkoztatják (politikai forradalmárok), a hegyi beszéd *csak* egy még technikaivá nem vált kornak (*Naumann*) és egy apokaliptikus történeti képnek a történeti feltételei között érvényes (*Weiss, Schweitzer*); *csak* egy új érzelmet követel (*Bultmann*); *csak* evangéliumi tanácsokként (hagyományos katolikus teológia); vagy ellenkezőleg: *csak* a bűn tükréként (*Luther*) kell értelmeznünk, *csak* az új ember leírásaként, aki egyedül a Jézus Krisztus (*Thurneysen*). Ez a sokféle „csak” nyilván szerföltt gyanús.

Kitetszik tehát, hogy a felsorolt értelmezések belső logikája voltaképpen ugyanaz. A hegyi beszéd radikális követelményei arra sarkallnak bennünket, hogy bennük általánosan alkalmazható törvényeket lássunk. A programok és tervteljesítések világában ez a félreértés majdhogynem törvényszerű. Ha viszont az evangélium törvényre, vagy magasabb erkölcsiség kifejezőjévé válik, akkor szükségképpen jelentkezik a probléma: teljesíthető-e a követelmények? Ezzel szemben az újabb egzegézis joggal hívja fel a figyelmet: a megvalósíthatóság kérdését nem szabad túl gyorsan és elsielve felvetni, és kiváltképpen nem a szövegtől idegen, távol eső hangsúllyal. Az értelmezésnek azon kell fáradoznia, hogy a követelmények radikalizmusát a vele szemben álló valóságos élet kellős közepén újra és újra meghalljuk, anélkül azonban, hogy rögvest rendszert alkotnánk.

III. A hegyi beszéd teológiai súlypontjai

1. *Krisztológia és eszkatológia.* A hegyi beszéd értelmezése nem kötődhet az eddig említett magyarázati kísérletekhez. A szöveget ugyanis az eredeti szövegösszefüggésben, sőt az Újszövetség egészében kell magyarázni. Az újabb vizsgálatok tükrében: A hegyi beszéd Krisztus vallomása önmagáról (*Christuszeugnis*), mivel az igét hallgató egyházat egy olyan világban érinti, amelyet a feltámadt Krisztus eljövetele határoz meg. Követelményei nem elvont parancsok, nem általános alapelvek, hanem élethelyzetekhez kötődő-alkalmazkodó eligazítások. Útmutatások azoknak, akik elfogadják Isten országának ajándékát és ígétét. Vagyis: olyan embereknek szól, akik Isten országának eljövetele által új helyzetbe-állapotba kerültek. Minden egyes szava belevésődik abba az üdvösségtörténeti találkozásba, amelyet Isten országának beköszöntése idéz elő (*Barth*). Igaz, ebben a katekizmusban nincsen szó kifejtett krisztológiáról és részletes eszkatológiáról, mégis joggal beszélhetünk a hegyi beszéd rejtett (implicit) krisztológiájáról és eszkatológiájáról.

„...Jellemző, hogy ezekben a szavakban Jézus sehol sem beszél önmagáról. Amennyire kevésbé szabad ezekről elfelejteni, hogy ki mondja őket, éppen annyira világos viszont az is, hogy itt Jézus nem más módon van jelen, hanem magában az igében, teljesen belefoglalva és belezárva magát igéjébe. Semmiféle krisztológia, bármennyire frászerű és hitvallásos legyen is, nem változtathatja meg tehát annak a szorongásnak a valóságos voltát, amelybe a hegyi beszéd sodorja bele hallgatóit. Ezt úgy kell kiállnia az embernek, védtelenül, mint aki még meg van bilincselve ebben a világban, mint aki kérdezősködik, és mint akinek kérdezősködni kell a világ követelményei iránt.

Egyszóval: ki kell bírunk azt az összeütközést, amely Isten országa és akarata meg a világ létezése között van. Viszont éppen így megy helybe a döntő dolog azon, akit hív az ige, és aki hallgatja az ígét. Ott kap helyet, ahol a világ és lehetőségei bevégeződnek, s megnyílik Isten jövődjéje. Így a hegyi beszédnek a „*krisztológiájához*” hasonlóan az „*eszkatológiája*” is *rejtett*. Ez azt jelenti, hogy Jézus követelése magukban hordozzák a „végső dolgokat”, s nem csupán apokaliptikus képek tüzének a fénye adja meg érvényességüket és sürgető jellegüket. Elvezetnek a világ határáig, de nem eszetelgetik a világ végét” (*Bornkamm*).

A hegyi beszéd a földi Jézus indirekt, közvetett vallomása önmagáról, ugyanakkor pedig az egyház tanúságtétele a feltámadt Krisztus teljhatalmáról. A két vallomást nem választhatjuk el egymástól. Mihelyt kioldjuk a hegyi beszéd szavait ebből az összefüggésből, a feltámadt Krisztus és az egyház kapcsolatából, rögvést általános utasításokká válnak.

2. *Teológia (indikativusban)*. Nem szabad elfeledkezünk arról, hogy a hegyi beszéd a boldogság-mondásokban a szegényeknek, éhezőknek, kitaszítottaknak és jogfosztottaknak *felkínált üdvösség ígérétevel* kezdődik, amely mindazt hatályon kívül helyezi, amit az emberi méltóságról és hasznosságról csak elgondolhatni is lehet (*Fuchs*). Először tehát az *evangéliumot* kell meghallani a hegyi beszédben. Azt az örömhírt, hogy a törvény beteljesedett, hogy az *igazságosság* megígértetett a bűnösöknek, hogy Isten irgalmassága megvalósul a megalázottakban. Most, a végső időben, Isten országának beköszöntésével beteljesedik, ami Izraelnek megígértetett: „A szegényeknek hirdettetik az örömhír” (Mt 11,5; ÉZS 61,1). Azaz: *teremtő eseményről* van szó, amelyhez mi semmit sem adhatunk hozzá látásunkkal-futásunkkal. Az Isten országának ígérete és bejelentése azonban nem szorítkozik csupán a boldogság-mondásokra, hanem átítatja az egész katekizmust. A hegyi beszédben az Atya cselekszik, aki minden emberi cselekedetet messze megelőzi: „...aki felhozza napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak” (Mt 5,45). Legkisebb teremtményéről is gondoskodik (6,26kk.), és ismeri övéi kérését, még mielőtt kimondanák azt (6,8; 7,7k.). Mindez *színtiszta szeretetből* fakadó tett, amely nem nézi a feltételt, a teljesítményt és a méltányosságot. Ennek a katekizmusnak a középpontjában tehát nem a „törvényszerű, jogi etika” áll, hanem az *evangélium* az Atya könyörülő és ajándékozó tettéről, amely megelőzi a mi cselekedeteinket, és amelyet sohasem tudunk utolérni önerőből.

3. *Etika (imperativusban)*. Csak ezután, *ebből az indikativusból* bomlanak ki az erőteljes *imperativusok*: add tovább a felebarátnak azt, amit az Atyától (a tiedtől és az övétől) kaptál, elfogadtál! Tedd a felebarátnak azt, amit az Atya veled tett, amikor neked Isten országát megígérte minden ajándékával együtt! Lépj ki elszántan a kötelékekből, amelyekből Krisztus megszabadított téged (gond, Mam-

mon, szorongás, gyűlölet, kétkedés, képmutatás)! Szeresd ellenségedet úgy, ahogy az Atya szeret téged, és ahogy ő magához vonz téged! Ilymódon a hitre való bátorítás egyet jelent a szeretetre való ösztönzéssel. A szeretet parancsa ezek szerint nem kívülről, idegenként lép a szövegösszefüggésbe, hanem már bennfoglaltan jelen van az Isten országa mindeneket átalakító ajándékában és ígéretében. Ezért Jézus az egész embert igénybe akarja venni, a hétköznapiakban is (5,39–42). A hegyi beszéd megértése szempontjából nagyon fontos: ezek az imperatívuszok nem általános rendelkezések, hanem *szabad válaszok* Isten tetteire. Amiképpen a kitaszítottak, a szűkölködők és elítéltek feltétel nélkül belépnek Isten országába, azonképpen most már nekik is feltétel nélkül az új teremtetés tanúivá kell válniuk a gyűlölet és félelem mai világában. Semmi mást nem kell tenniük, csak azt, ami velük is történt, és amit nap mint nap Isten ajándékként magukon megtapasztalnak (*Fuchs*).

Látnivaló: a hegyi beszédet csak az apostoli intelmek analógiája alapján lehet magyarázni. Az apostoli buzdítások jellemző vonása éppen az, hogy a teljesíthetőség kérdésére éppoly kevésbé reflektálnak, mint a hegyi beszéd. A megvalósíthatóság problémája mindig csak akkor merül fel, ha az imperatívuszokat nem parainetikusán, hanem törvény szerint, jogilag értelmezzük. A szöveg szándéka azonban egészen más irányba mutat: akik elfogadják Isten szeretetét, azáltal válnak Jézus követőivé, hogy a szeretet konkrét tetteivel adnak választ.

4. *Törvény*. Ezek szerint tehát a hegyi beszédet abból az eleven mozgásból kell megérteni, amely az *eszkatologikus bejelentéstől a hitből fakadó válaszig, Isten teremtő ajándékától az ember szabad engedelmességéig* hullámszik. Az eddig fogva tartottak új engedelmességre szabadulnak fel. De akkor mi lesz a *törvénnyel*? Jézus szerint *részben megszűnik, részben megerősödik*. Mit jelent ez? Azt, hogy helyreáll eredeti szándéka és akarata. Jézus kíméletlenül feltárja a törvény titkos elerőtlenedését a vallásos zsidóságban. Az Atya akaratának való engedelmesség más, mint az „írastudók és a farizeusok igazságossága” (5,20 vö. Mt 23!). Az övék esetében „valami olyan jogi statutumról van itt szó, amely mindenfelől kerítéssel veszi körül az életet. Persze, ezzel mégis úgy áll a dolog, hogy ahány léc, annyi rés a kerítésben” (*Bornkamm*). Jézus teljhatalommal kinyilatkoztatja: mit akar a törvény. A törvény az egész embert igénybe veszi Isten szolgálatára: szívét, száját, és kezét. Ezzel azonban Jézus nemcsak a Tóra-jogászok kazuista értelmezéseit tőri át, hanem magát a mózesi törvényt is, pl. amit a házasságtörésről (5,32), ellenségszeretetről (5,38, 43k.) mond. És így helyreállítja Isten eredeti akaratát (19,8). Eppen Jézus törvény-kritikája lépteti életbe azt, ami a törvényben eredetileg szóhoz akart jutni: a kiválasztott közösség egészen jelen van Isten számára, amint Isten is egészen jelen van a közösség számára.

Felhasznált irodalom: K. Frör, Wege zur Schriftauslegung, Patmos, 1963, 316–326 o.; G. Bornkamm, A Názáreti Jézus, Debrecen, 1978, 77–83. o.; E. Schweizer, Die Bergpredigt, Vandenhoeck und Ruprecht in Göttingen, 1982; J. Lambrecht, Maar Ik zeg u. De programmatische rede van Jezus (Mt 5–7; Lc 6,20–49), Leuven; G. Strecker, Die Bergpredigt, Vandenhoeck und Ruprecht, 1985.

id. Zászkaliczky Pál

Boldogok a lelki szegények

Jézus mondotta: „Boldogok, akik szegények lelki értelemben, mert ők a mennyek országa.” (Mt 5,3)

Kik a boldogok?

A materialista módon gondolkodó ember olykor kevéssel is beéri: akkor boldog, ha van elegendő enni- és innivaló. Petőfi vers sora jut az ember eszébe: „Most minden kunyhó tündérpalota, ha van honnan hozni a kandallóba fát...” Persze általában magasabban van a mérce. A boldogsághoz hozzátartozik a nívós szórakozás, a korszerű lakás, a szellemi igények rendszeres kielégítése is, utazás, némi tartaléktöke...

Kik a boldogok?

Az idealista felfogásnak a fenti kérdésre adott válaszát hadd jellemezzük Karácsony Sándor szavaival: „A boldogság megfoghatatlan és kifejezhetetlen..., ködből, holdsugárból, illatárból és mézből összevont íz...” Amit ennyire lehetetlen pontosan meghatározni, azt elérni sem lehet. Az idealista ember egész élete során töri magát a cél felé, s jó, ha talán egyszer visszatekintve el tudja mondani: voltak pillanatok, amikor a kék madár majdnem a kezemben volt.

Kik a boldogok?

A „kelenföldi esték” sorozatában Jézus válaszára figyelünk. Jézus nem materialista, nem is idealista. Jézus realista. Válasza – a Hegyi Beszéd nyolc boldogmondása az első pillanatban meghökkentő, csak átgondolás és belemélyedés révén válik érthetővé és elfogadhatóvá.

Kik a boldogok? Boldogok a lelki szegények. A boldogság Krisztusra szorultság.

Íme, az Isten az ellenkező látszat alatt cselekszik. Tetteit, országának rendjét azonban számtalan áldott tapasztalat igazolja.

A lelki szegények (Lukács szerint: a szegények) azok, akiknek hús-vér tenyerük is, s a lelkük tenyere is üres. Élnek az Isten terített asztaláról, de ott még a morzsák is sokfelé oszthatók. Boldogan éneklük: „...valamim van, mindenem, Tetőd van, Istenem...”

A lelki szegények a Lázárok, nevük is azt jelenti: „Isten segíts!” Lázárként osztják a zsoltaros tapasztalatát: „Kiáltott a nyomorult, az ÚR meghallgatta, és minden bajából kiszabadította” (Zsolt 34,7).

Isten hatalma a lelki szegények kezében és szívében lévő kincseket átformálja, megsokszorozza. A „törteknél” felcseréli a számlálót a nevezővel, s így az 1/10-edből 10 lesz, az 1/100-adból 100, az 1/1000-edből 1000... Így lesz a kevés több a soknál, az elegendő a bőségesnél.

Kik a boldogok? A lelki szegények, más szóval a lelkileg gyermekek. Jézus példának állította felnőtt tanítványai elé a gyermeket. „Ha olyanok nem lesztek mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába” (Mt 18,3). Miben lehet példa számunkra a gyermek? A dicsekvésével. A felnőtt azzal dicsekszik, amit megszerzett, amit elért, amit összekapart. A gyermek azzal, amit ajándékba

kapott. A lelkiileg gyermekek, a gyermekszívűek ismerik korlátaikat, beismerik mulasztásaikat... Tudják, hogy kegyelemből élnek. „...Nincsenek betelve önmagukkal, ... nem tudnak erényeik nagyságáról s töméntelen érdemiükökről... A koldusok, akik tudják magukról, hogy azok...” (Scholz László nyomán).

Kik a boldogok? A lelki szegények, a szent együgyűek.

Fasori kisdíák koromban magyarázta így görög tanárunk a jézusi mondatot: a lelki szegény - együgyű, más szóval jámbor, gyámoltalan. Akkor sértőnek éreztem ezt a nyelvi egzegézist. Azóta tudom, hogy van „szent egy-ügyűség” is. Egy-ügyű a lelki szegény, mert egy ügye van: az ajándékba kapható üdvösség elnyerése. Egy-ügyű, mint Pál, hiszen ő írta: „Nem mintha már elértem volna mindezt, vagy már célnál volnék, de igyekszem, hogy meg is ragadjam, mert engem is megragadott a Krisztus Jézus..., nekifeszülve futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának jutalmáért a Krisztus Jézusban.” (Fil 3,12.14)

A lelki szegénynek egy ügye van: „hogyan megteljen az Isten háza!” Amit ajándékba kapott, a bejutás lehetősége legyen a többieké is, Isten minden választottjáié!

A lelki szegénység: Krisztusra szorultság, lelki gyermekség, szent együgyűség. Ezt koronázza meg Krisztus ígérete: „övék a mennyek országa”. Csodálatos ígéret! „Nem azé, aki akarja, nem is azé, aki fut...” (Rm 9,16). Praktikkával, önkínzással, de még jótettekkel sem szerezhető meg. Kegyelem.

A Lázárok, a lelki gyermekek, a szent együgyűek egész életükben megajándékozottak voltak. Éspedig érdemtelenül. S mert életük végén is vallják ezt az érdemteleniséget, végül ajándékba kapják az üdvösséget is!

ifj. Zászkaliczky Pál

Pénz és pénzkezelés az egyházban*

Gyakran válaszolunk a „Mi a pénz?” kérdésre így: „Az egy piszkos dolog.” És igazunk van, mert rengeteg bűn, gyalázat, megalázás, megaláztatás, keserv és szenvedés tapad hozzá. Nagyobb magaslatról azonban inkább így fogalmaznánk: a pénz saját értékkel nem rendelkező kommunikációs eszköz. Egy értéktelen papírlap – egy 10.000,- forintos bankó előállításának költsége kb. húsz forint –, egy fémdarabka, újabban már csak egy elektronikus-mágneses jel. Ezeket társadalmi megállapodás teszi azzá, amik. Ha egy marslakó szemével nézzük, akkor elég mulatságos egy házat néhány köteg papírcetiért odaadni valakinek. Csak azért teszem meg, mert ezekért a cédulákért máshol, mástól más valamit kaphatok.

A közzgazdaságtan a pénznek három alapfunkciót tulajdonít: értékmérő, csereszersző, tartalékképző. Ezek közül az elsővel szeretnék kicsit bővebben foglalkozni. Elsősorban azt a funkciót értjük értékmérés alatt, hogy nem kell közvetlenül minden materiális és szellemi jószágot minden másikkal összemérni, és meghatározni, hogy egy Csók István-festmény hány autógumit ér, hanem a pénz segítségével

* A Kelenföldi Esték sorozatban 1999. október 14-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

az ember közös vetítési alapot teremtett, és mindennek az értékét ennek segítségével fejezi ki. Értéket mérünk vele. A gazdasági döntéseknél az érték az elérhető haszon. Ha az egyik befektetéssel 10%, a másikkal 15% hasznot szerezhetek, akkor a második az értékesebb. A racionális döntéshozó tehát amellet fog dönteni.

Mindannyiunknak – egyénileg és közösségi szinten is – vannak igényeink, szükségleteink. Ezeknek se szeri, se száma. A lehetőségeink azonban végesek, hiszen anyagi eszközeink mértéke korlátozott. *Szűkösség van* tehát, ami nem hiány, hiszen valós választási lehetőségeink vannak, dönthetünk abban, hogy pénzünket A-ra, vagy B-re költjük. Ezt a döntést valamilyen rangsorolás alapján hozzuk meg. Az alapvető szükségletek (táplálkozás, lakhatás, stb.) kielégítése után maradó eszközök sorsát elvileg szabadon határozhatjuk meg. Ez az a terület, ahol a szórakozás, a művelődés, a pihenés konkurál a befektetéssel, a takarékoskodással. Amire már nem telik, azt *használdozatnak* nevezzük. Ha a pénzemet inkább bankbetétben helyezem el, akkor a remélt kamat használdozata a görögországi utazás, ahova nem mentem el.

A jó gazdasági döntéshozó itt azonban nem áll meg, hanem bizonyos idő elteltével értékkel, *visszacsatol*. Megérte-e a használdozat, jól döntöttem szűkös helyzetemben? Ezen kérdésekre adott válaszok módosíthatják a döntési prioritásokat, illetve felhalmozódva jelentős tapasztalati tőkét eredményezhetnek.

Miért tartom fontosnak ezt az alapvetést? Mert az egyházban sincs ez másként. Legfeljebb nem tudunk vagy nem akarunk tudomást venni róla. A szűkösség azt jelenti, hogy valamire jut, másra pedig nem. Ebből és a pénz értékmérő funkciójából következik, hogy minden gazdasági döntés mögött meglapul valami. Rosszabb esetben kapkodás, koncepciótlanság, jobb esetben viszont tudatos értékrend. A gazdasági életben ez az érték egyértelműen a magasabb hozamot jelenti azonos kockázat mellett, vagy alacsonyabb kockázatot azonos hozam mellett. Itt azonban eltér az egyházi döntéshozatal a világitól. Számunkra nem a pénzbeni haszon az abszolút mérce.

Amikor az egyházi döntéshozó a rendelkezésre álló eszközöket felosztja és rangsorolja az igényeket, akkor döntésével saját magáról mond el valamit. Mi a számára a legfontosabb? A szűkösség miatt össze kell mérnie a sportcsarnokot a missziói lelkesítő állásokkal. Döntése pedig beszél: az adott keretek között az adott pillanatban ezt tartja fontosabbnak, ez illeszkedik bele az egyházzal alkotott képébe. Az egyház gazdálkodása, beruházásai, forrásainak szétosztása lenyomata az egyházvezetés által preferált céloknak (és persze sokszor személyeknek is).

* * *

Az egyház anyagi ügyeinek természetesen történelme is van. Az ószövetségben több irat (Jób, Prédikátor) is olvasható az ún. bölcsesség-teológia cáfolatáról. Korábban azt tanították, hogy a gazdagság az Isten áldása az igaz életért, a szegénység pedig az Isten büntetése a bűnökért. Ennek a leegyszerűsítő hamis képének a tagadását olvashatjuk több Jézus előtti könyvből.

Az apostolok korára gazdasági szempontból talán Anániás és Szafira története (Csel 5,1–11) a legjellemzőbb. Teljes vagyonszerzésben éltek, minden szabad eszközüket az egyház ügyének szentelték. Az ókereszténység korában az üldö-

zöttség szükségszerűen magával hozta az erős közösségi összetartozást, amibe az egymás megsegítése és a tulajdon megosztása is természetesen beletartozott.

A középkorban a népvándorlás korát követően Európában általános gazdagodás indult el, ami elősegítette az egyház gyarapodását is. Ennek lenyűgöző jelei a román kori bazilikák, a gótikus katedrálisok (körülvéve nyomorúságos, emberi életre mai szemmel alkalmatlannak tűnő viskókkal). Az egyház komoly politikai és gazdasági hatalommá vált. Természetesen mindez nem maradt válaszlépések nélkül. Szent Ferenc a XIII. sz. elején kezdte hirdetni és megélni a szegénységet, szelidséget, bűnbánatot. Őt, aki mindezek önként vállalására buzdított, az egyház szentté avatta. De jelentkeztek radikálisabb mozgalmak is: a katharok, a valdensek, az arnoldisták, az apokaliptikusok, az önostorozó flagellánsok, a dolciniánusoknak is nevezett apostoli testvérek. Ez utóbbiak már fegyveres harcot is kezdtek az egyház képviselői ellen, pusztítva őket és javaikat, hangsúlyozva a gazdagság és a földi hatalom sátni eredetét. Persze az inkvizíció máglyája megoldást hozott a kellemetlenkedők elhallgattatására...

Luther fellépésének is volt gazdasági jellegű oka. A római Szent Péter bazilika felújítását szolgáló búcsúcédulák átlátszó trükkje felháborította az amúgy sem nyugodt temperamentumáról híres Márton barátot.

A pietizmus korában erőteljesen jelentkezett az egyház szociális igazságosságért folytatott küzdelme, ami sokak számára egyértelmű anyagi következményekkel is járt. A felvilágosodás kora egyházának gazdasági programja az okos gazdálkodásról, a vetésforgóról és a növénynevelésről szóló prédikációkban, a népnevelésben öltött testet.

Századunk Európájában számos egyház-finanszírozási modell megtalálható. Egyik véglet talán az egyház megszüntetését maga elé tűző kommunista modell, ami az anyagi ellehetetlenülést is eszközül használta(-ja) célja elérése érdekében. A másik póluson pedig az egyházi adót államilag behajtó, deklaráltan vagy burkoltan államegyházi megoldás található. A kettő között lebegünk ma Magyarországon, amikor is az éppen aktuális politikai rezsim kénye-kedve szerint folydogál kisebb vagy nagyobb sugárban az állami pénzeszsákból az egyházi kasszába is némi apanázs.

* * *

Végül figyeljünk az Újszövetség szavaira, különösen is az evangéliumi hagyomány által Jézusnak tulajdonított mondatokra. Bár Ő nem gazdasági tanácsadó, mégis – mint látni fogjuk – számos tette, parancsa útmutató lehet eligazodásunkban.

Jézus nem tűri el a visszaéléseket, a züllöttséget, a csalást. A csencselés posványába züllött templomudvart benépesítő csöcseléket elzavarja (Mk 11,15–19). Jézus nem veti meg, nem utasítja el a tényleges szükségletek kielégítésére való törekvést, hiszen enni ad az őt hallgató népes gyülekezetnek (Mt 14,13–21). Sőt, még a szórakozást is hajlandó elismerni, borra változtatja a vizet (Jn 2,1–12). Ugyanakkor figyelmeztetése súlyos és megkerülhetetlen: Ne kötődj a földi javakhoz, tartsd azt másodlagosnak, eszköz legyen számodra, ne pedig cél! Ez a felszólítás taglózza le a gazdag ifjút (Mt 19,16–26), de valamennyiünk számára ad lényegyet rögzítő jellemrajzot: „ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is” (Mt 6,19–21).

Ne törekedj a felhalmozásra – szól Jézus következő parancsa –, de add meg mások munkájáért, és fogadd el a sajátodért azt, ami jár (Mt 10,9–10). Légy

önzetlen, adakozó, vedd észre a rászorulókat és segíts neki, de tedd ezt titokban és ne kérkedj vele! Elég, ha az Úr tud mindarról, amit teszel (Mt 6,1–4). Ne kötődj az anyagiakhoz, képes légy a legnagyobb áldozat meghozatalára is (Lk 21,1–4). Tartsd be a szabályokat, a törvényeket, hiszen Jézus is az adó megfizetésére szólít fel (Lk 20,20–26), és ő maga is megfizeti a templomadót (Mt 17,24–27).

Egészítsük ki ezt a sort Pál egy figyelmeztetésével is. A világi felsőbbségről szólva nemcsak mindannyiuk kötelességéről ír, hanem rámutat a vezetés felelősségére is (Róma 13,1–7). Ők „szolgálatban fáradoznak”, tehát nem a maguk kénye-kedve szerint gyakorolják hatalmukat, hanem a közösség érdekét legelőbbre tartva, legjobb tudásuk szerint kell nekik tisztüket betölteniük.

1997 áprilisában hasonló alkalmon hasonló témáról szoltam, most igyekeztem nem ismételni önmagamat. Az akkori mondandóm kulcsszavain most végigszaladva (törvényesség, szabályozottság, nyilvánosság, szakértelem, felelősség, ellenőrzés, függetlenség, teljeskörűség, kiskapuk kizárása) többet is alátámasztottnak érzek az Újszövetség tanításával.

* * *

Nemrégiben beszélgettem egy esperessel, aki kifogásolta, hogy túl sokat foglalkozom az anyagi ügyek kérdésével, túlhangsúlyozom a szabályozottság és a rend szerepét. Az egyháznak nem jól működő vállalattá kell válnia, hiszen nem ez az egyház célja. Igazat adtam neki, de két szempontra mégis felhívtam a figyelmét. Azért kell az anyagi kérdéseket az egyházban szabályozni és törvények alapján kezelni, hogy 1.: ez ne vonjon el energiát, erőt, figyelmet az alapküldetéstől, 2.: hibákkal, visszaélésekkel, megkérdőjelezhető ügyletekkel ne hiteltelentsük az emberek szemében az evangélium szavát.

id. Bencze Imre

Boldogok, aki sírnak

Jézus mondotta: „Boldogok, akik sírnak, mert ők megoasztaltatnak.” (Mt 5,4)

Van hát vigasztalás. Lehet vigaszra lelni. Nem kell vigasztalanul maradnunk, mert van Vigasztaló!

Jézus mondja ezt. Ő, aki maga a vigasztalás Istene. Aki nemcsak áltatta tanítványait, barátait, hogy elküldi a vigasztalás Lelkét, hanem valóra is váltotta ígérteit: elküldte a Vigasztalót, Bátorítót, a Szószólót. Ő tette ezt, aki nem kerülte el a sírókat, kesergőket, gyászolókat. Nem állt félre Nainnál a gyászoló menet elől, s barátja sírjánál maga is könnyekre fakadt. Ő mondja: Boldogok a sírók, – helyesebben: szomorkodók, gyászolók, kesergők – mert megoasztaltatnak!

A vigasztalanság tönkretesz, elpusztít, elszakít Gazdánktól, Atyánktól. S a gazdátlaná lett ember, a megárvult boldogtalan. Vigasztalan világunk ebben sínylődik. Csak sírni tud reménytelenül, feladja a harcot. Csak szomorkodik, panaszkodik, s nincs ereje újat kezdeni. Menekülni szeretne, de önmagában kép-

telen. Mint tó vizén felborult ladik a magatehetetlent a mélybe vonja. Vigasztalan világunk csak a halált látja – a bűn szörnyű zsoldját. Minden könny valamiképpen a halál miatt hullatott könny (Scholz). A mi befelé csordogáló könnyeink is az elmúlás, öregség, halál félelme miatt emésztenek, ejtenek kétségbe, reménytelenségbe. Vigasztalan testvér, Jézus magához hív. Ő a vigasztaló, az örök Paraklétosz!

A 80. zsoltár refrénjét, amelyet Károlyink így fordított: „Seregek Ura, állíts helyre minket...” Lutherunk – Márton napján emlékezzünk reá – emígy adta vissza: „Gott, tröste uns!” Mert megvigasztalni annyi, mint helyreállítani. Helyretenni, megigazítani. Az igaz vigasz a megigazítás, a kegyelem, a feloldozás. Régi, ősi, elfeledett magyar szavunk: a „vigaszik” valamikor azt jelentette: meggyógyul. Ahol a Vigasztaló van, ott gyógyulás, megigazulás, szabadulás van bűn, halál rabságából.

Hihetjük a nagy Gyógyító szavát: megbocsáttattak bűneid. Hiszen Ő mindent értünk tett a keresztén.

Nem kell hát boldogtalannak maradnunk – ha sírunk bűneink miatt, ha szomorkodunk is a halál hatalma láttán, s ha kesergünk, hogy vár reánk a halál. A Vigasztaló hívása *erőteljesebb*: Boldogok a sírók, mert ők megvigasztaltatnak!

Bácskai Károly

Az egyház pásztori szolgálata

(Az Ordass Lajos Baráti Kör összejövételén, Budapesten,
1999. november 11-én elhangzott előadás kivonata)

Egy hazai gyakorlati teológiai szakember mutat rá egy, a közelmúltban megjelent írásában, hogy az egyház szolgálatából ma az emberek leginkább a pásztori, közösségteremtő magatartást, a lelkigondozást, a segítő beszélgetéseket hiányolják. *Eduard Thurneysen* klasszikus megfogalmazásában, az evangéliumnak az egyén számára beszélgetésben való hirdetését, vagy ahogy *Hans Asmussen* írja, a személytől személyig ható igehirdetést. Sokak számára megközelíthetetlen a szószék intellektuális magasa, és nem jelent katarzist az istentisztelet (liturgia, eucharisztia) misztériuma sem. „*Uram, nincs emberem*” válaszolják együtt a Bethesda tavi beteggel Jézus kérdésére: „*Akarsz-e meggyógyulni!*” (Jn 5,6–7). Egy németnyelvű tanulmány szerzője találoán állapítja meg: A modern embert kívülről vezetik, miközben ő maga teljesen egyedül marad. Egy fiatalasszony példáját említi, aki így nyilatkozott: Négy éve élek már a nagyvárosban, de senki sem törődik velem. Milyen jó lett volna, ha egyszer legalább egy lelkész is átlépte volna otthonunk küszöbét! Az embernek megvannak a maga bajai, melyekről szeretne valakivel beszélgetni. Férjem és én még ketten sem tudunk mindent megérteni, minden kérdést megválaszolni. Szükségünk van valakire, akivel szót tudunk váltani! Az eset nem egyedi: Habár a család élete kiegyensúlyozottnak mondható, a családtagok a nagyvárosban mégis egyedül érzik magukat. „Nincs emberük.”

Megfelelő szaktudósok egyre inkább hangsúlyozzák, hogy a nyitott társadalom elmagányosodáshoz (Vereinzelung) vezet. Túlterhel. Az egyénnek állandóan nyitottságot kell erőltetnie, szüntelenül túrnie, tolerálnia kell valamit. Ahogy változik, „nyílik” a társadalom, azzal együtt az egyénnek is egyre több változást, hajlékonyságot kell mutatnia. Belefárad ebbe az ember. Belekopik, végül bezárkózik. A „nincs emberem” lelkiállapotába kerül. Az egyház pedig hol csendesen, hol hangosabban kérdezi: „Akarsz-e meggyógyulni?”. Ma már legalább nyíltan fel lehet tenni a kérdést, és lassan elhalkul a korábban kötelező ideológia gyógyultjainak gúnykacaja is, különösen akkor, amikor egyes kései hazai képviselői statisztikai adatokat is kézhez kapnak a Magyarországon várható negatív népszaporulatról, csökkenő átlagéletkorról, zuhanó erkölcsi mutatókról, az öngyilkosságot elkövetők számának arányáról, az alkohol- ill. drogfogyasztás tendenciáiról...

A személyes lelkipásztori tapasztalatok egy, a pásztori szolgálat tartalmát érintő másik fontos kérdést is felvetnek, melyet az Údvahadsereg három S-betűs jelszava találóan jellemez: „Suppe, Seife, Seelensheil – Leves, Szappan, Üdvösség”. Vannak helyzetek és esetek, amikor a Bethesda tava, a gyógyulás felé vezető úton az első lépcsőfok, a primer szükséglet a leves vagy a szappan. Nem tartom az elmúlt időszak hivatalosan egyeduralkodónak tekintett – az egyházakba is beszűrömlött – materialista szemléletéből származó csökevénynek, hogy az egyház a maga pásztori szolgálatával a teljes ember felé forduljon (még akkor sem, ha annak idején az első két „S”-t a levest és a szappant túlhangsúlyozták, és olykor szekunder szerepet kapott az evangélium tisztán és igazán való hirdetése...). „Az ige testté lett” (Jn 1,14). Vállalta a teljes emberi egzisztenciát. Az üdvösség is, a harmadik „S” (salus), az egész emberre vonatkozik – nem csupán a lélek ügye, indirekt módon megkérdőjelezve az ember testi-lelki egységét. Aranymondásnak ha nem is tekintjük a cicerói szentenciát: Salus populi suprema lex esto (A nép java a legfőbb törvény), a három „S”-t együtt kell komolyan vennünk pásztori szolgálatunkban.

A mai posztracionális világban az egyház pásztori szolgálata, a cura pastoralis komplex, összetett, kihívásokban bővelkedő tevékenység (egy német tanulmányíró szerint „vielschichtiges Beziehungsfeld”). *Budaker Oszkár* szavaival: Az evangélium templomon kívül történő, egyénekhez szabott hirdetése. A „templomon” (lelkési irodán, tanácsadói szobán, gyülekezeti termen) kívül van a családi otthon, a kórtér, a börtöncella, hajléktalanok menhelye, a drogambulancia is. Mindazon hely és helyzet, ahol megjelenik az emberi szükség, és az igény segítségre, tanácsra, bátorításra, vigasztalásra. Az egyház pásztori tevékenysége ma is „totális lelkigondozást” feltételez. A társadalom és az egyes ember felé fordulást, szerénységet, a közjő, a „salus publica” szolgálatát, mentesen minden hamis elitizmustól, sznob kultúrprotestantizmustól. Ez a totalitás megjelenik abban, hogy a szolgálat hordozója – amellet, hogy a társadalom vagy a gyülekezet egyes tagjaihoz vagy célcsoportjaihoz fordul – maga az egyház, a gyülekezet. Nem csupán a lelkész, egy-egy diakóniai, látogató, kórház-missziói munkacsoport, de az egész gyülekezet a lelkigondozás, a pásztori szolgálat végzője és megvalósítója. *Pfenningsdorf* írja, hogy az egyház pásztori szolgálata a gyülekezet önmagát építő tevékenysége, amely az egyént a hívő gyülekezet közösségébe illeszti. Ez az alulról építkezés, kollektív felelősségtudat a reformáció öröksége, mely mögött a

nyáját gondozó pásztor bibliai képe, felelőssége, övéi iránt érzett szeretete húzódik. A pásztori szolgálat görög elnevezése és ennek alapján *Trilhaas* megfogalmazása is erre utal: pojmenika (vö. Jn 10,11), a pásztor közvetlen pásztori szolgálata nyája között.

Ez a közvetlenség szinte sugallja: Különleges erőtere van ott a pásztori szolgálatnak, ahol az emberek Jézus Krisztus nevében összegyűlnek és Ő nekik önmagát, gyógyító jelenlétét az Igében és a Szentségekben felkínálja. Erre pedig a legtöbb lehetőség mégiscsak a templomban, a gyülekezeti teremben, bibliaórán vagy hittanórán adódik. Ezért is lehet, hogy *Löhe Vilmos* az egyház minden megnyilvánulásában pásztori szolgálatot lát. Mindaz, amit a lelkész – és ma már sok esetben a nem-lelkészek is – tesz(nek) – igehirdetés, tanítás, szentségek kiszolgáltatása – végső soron a pásztori szolgálat része. Így érthető *Löhe* erre vonatkozó definíciója is: A lelkész fáradozása a gyülekezet lelkipásztori helyzetének megfelelően és Isten ígéjének e szerint való alkalmazása. Ha a pásztori szolgálatnak megvan az a célja, távlata, missziói szándéka, hogy az egyént Krisztushoz és az Ő gyülekezetéhez, ill. fordítva, a gyülekezetet az egyes emberhez vezesse, mindez egyén és közösség 2Kor 5,17 értelmében vett radikális megújulását eredményezheti: „*Ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre.*” Ilyen mélyre, az emberi egzisztenciának eddig a rétegéig egyetlen társadalmi hatás, tényező, tanítás vagy ideológia sem jut el. Azt is mondhatjuk, hogy az eszmék ugyan megváltoztatnak, de nem újítanak meg. A lelkigondozói szolgálat gyógyítani akar, nem kitanítani. Kíséri, segíti az arra szorulókat és a döntésképeségek állapotába igyekszik eljuttatni. Nem állít fel hierarchiát: „fent” a vezető, a pásztor, „lent” a nyáj, a vezetettek. Vezetők és vezetettek egyaránt közös alapon, fundamentumon állnak. Egy amerikai börtönlelkész így vallott erről: Mihelyst nem érzem már, hogy én személyesen ugyanúgy Krisztus bocsánatára szorulok, mint bárki ezek közül, a rács másik oldalán ülő gyilkosok közül, abban a pillanatban megszűnök társukká, pásztorukká lenni. Pusztá kötelességtudatból, kényszerűségből valóban nem lehet pásztori szolgálatot végezni. Csinálom, de *autodidakta* módon nekem kell kitalálnom a hogyan, a „know-how”-t. Ezt a szolgálatot csak *theodidakta* módon, Istentől indítottan és tanítottan lehet betölteni. Csak így lesz igazán önzetlen és hiteles. Így válhat misszióvá. Pál apostol meg is jegyzi: „*A testvéri szeretetről pedig nem szükséges írnom nektek, hiszen titeket is az Isten tanított az egymás iránti szeretetre*” (1Thessz 4,9). Engem talán az a meghatározás gondolkodtatott el a legmélyebben, hogy az egyház pásztori szolgálata nem más, mint Istennek az ember után járó szeretete.

Felhasznált irodalom:

Evangelischer Erwachsener Katechismus, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1. Auflage, 1975.

Az Evangélikus Teológiai Akadémia tanárainak előadásai – Gyakorlati teológia I., Budapest, 1979.

Hónapok óta foglalkoztatja egyházunk közvéleményét a teológus otthon igazgatója, Zászkaliczky Pál felmentésének, tulajdonképpen az otthon vezetéséből való eltávolításának ügye.

Bár az országos egyházi bírósághoz benyújtott kereset, ill. fellebbezés miatt az ügy még nem zárult le, szükségesnek és fontosnak tartjuk, hogy a több oldalról jelzett információ-hiány enyhítésére – a rendelkezésünkre álló dokumentumok segítségével – tájékoztassuk Olvasóinkat.

Folyóiratunk szerkesztőbizottságának nyilatkozatát követően, a történések időrendjében, részletes szemelvény-anyagot közlünk a „Zászkaliczky-ügy”-ről. Helyhiány miatt a hivatalos iratok és levelek felzetét, címzését, az esetleges megszólítást, üdvözlést, dátumozást általában nem idézetként hozzuk. Az egyes dokumentumokkal kapcsolatos szükséges információt mindig az idézett szöveg előtt adjuk meg.

A szerkesztő

* * *

Nem hallgathatunk

Egyházunk népével együtt megdöbbenéssel és aggodalommal figyeljük az Evangélikus Hittudományi Egyetem és a Magyarországi Evangélikus Egyház vezetőinek törekvéseit, amelyeknek célja Zászkaliczky Pál testvérünk eltávolítása a teológus otthon éléről.

Megdöbönt bennünket, hogy egyházi vezetők 10 évvel a politikai rendszerváltás és a rossz emlékü ÁEH megszűnése után a pártállami múltat idéző módon igyekeznek megvalósítani tervüket.

A IV. törvény 131.§-a szerint „az országos elnökség feladata... (b) őrködni azon, hogy az egyházban minden az egyházi törvényekben megszabott jogok és köteleességek szerint történjék...” Ezen a háttéren teljes joggal kelt megütközést, hogy az országos elnökségnek – az ügyben exponált – három tagja a hivatali kötelességét is megszegve végrehajtójává vált egy sor törvénytelenységnek.

Felháborítóan tartjuk azt a cinizmust, amely az Evangélikus Élet Konfliktusok c. cikkében (1999. okt. 3-i szám, 3. oldal) érhető tetten, amikor a szerző, az országos felügyelő, egyrészt nyíltan elismeri törvénytelenégeiket, másrészt a konfliktus kezelésének jegyében ezekre mindjárt megadja a felmentést is.

Szomorúan látjuk, hogy a hittudományi egyetem és az országos egyház vezetőinek az eljárása személyi vonatkozásban súlyosan sérti nemcsak a keresztyén szeretet rendjét, hanem az emberiség általános erkölcsi követelményét is.

Nem nehéz felfedezni, hogy a teológus otthon igazgatójának eltávolítását célzó törekvések mögött nem csupán személyi feszültségek húzódnak meg, hanem elvi megfontolások is. Nevezetesen a lelkészképzés ügyének teljesen a hittudományi egyetem alá rendelésének szándéka. S ha ez megvalósul, akkor a gyakorlati lelkészképzés az egyetem autonómiájának és tudományos célkitűzéseinek okán komoly veszélybe kerül(het), s ennek a gyülekezetek látnák kárát.

Meggyőződésünk, hogy ez az ügy – éppen a tudatos törvénytelenségek révén – egyházunk legújabb kori történetének szégyene marad. Ezt a szégyent nem

magyarázni és mentegetni kell, hanem megbánni, nyíltan bevallani és jóvátenni. A testvéri szeretet felelősségével kérjük az illetékes egyházi vezetőket és a teológia tanári karát, hogy vonják vissza törvénytelen intézkedéseiket, és kövessék meg Zászkalicky Pál testvérünket, visszahelyezve őt tisztségébe. Csak így történhet meg az elengedhetetlen erkölcsi és jogi jóvátétel, s intézhető el megnyugtatóan, keresztyénekhez illő módon ez a szomorú és szégyenletes eset.

Isten legyen irgalmas egyházunkhoz.

A Keresztyén Igazság
szerkesztőbizottsága

* * *

1. Részletek Zászkalicky Pál 1998-ról szóló otthonigazgatói jelentéséből (1999. 04. 15.)

Az egy évvel ezelőtt készített jelentésemben is érintettem a tudományos utánpótlás és a lelkési szolgálatra való felkészítés kapcsolatát: „továbbra is jönnek tartanám egyházunknak azt a bevált gyakorlatát, hogy Teológiankon professzor csak gyülekezeti múlttal rendelkező lelkész lehessen”. Amennyiben ez a doktori vizsgára és a további habilitációra való felkészülés miatt kivihetetlen, szükségesnek tartom, hogy a Teológus Otthon ismét Lelkésznevelő Intézet legyen, és az eddigiekhez képest nagyobb önállóságot kapjon. Ezzel kapcsolatban legyen szabad néhány fontosabb okot megemlítenem.

1. Évek óta ismételten felvettem az EHE Egyetemi Tanácsán vagy a professzorokkal való személyes beszélgetésekben, miért van az, hogy az egyes tanszékek által támogatott, külföldi ösztöndíjra pályázó hallgatók nagyobb része nem vesz részt a Teológus Otthon életében, az otthonórákon, a teológus-napokon sem, s a rendelkezésére álló évek alatt a legkevesebb szupplikációt végzi. Hiányzik életéből az, amit az SzMSz bevezetése így ír: „a személyes keresztyén élet, az egyéni elcsendesedés, imádkozás, Isten ígéjének hallgatása, az Úr szent vacsorájával való élés s valamely gyülekezet életében való rendszeres részvétel és szolgálat”. Kérdéseimre nem találtunk választ.

2. Amióta megfogalmazódott, hogy gyülekezeti lelkési munka mellett nem – vagy csak hallatlan erőfeszítéssel – lehet doktori címet szerezni, egyre inkább különválnak a teológusokon belül a lelkési szolgálatra készülő, arra elkötelezett réteg, s a másik, az „elit-csapat”. Ez utóbbiak közül többen nem figyelnek az előbbiekre, rossz példát mutatnak és megtévesztik a kezdőket. Többen közülük csak a diploma megszerzése után jelentik ki, hogy nem akarnak, nem is akartak lelkési szolgálatot vállalni. Természetesen a teológus ifjúság egésze sem, én sem vagyok a tanulmányi és az oktatói munka tudományos színvonalának emelése ellen, sőt nagyra értékelem a tudományos munkára elhívott, elkötelezett fiatalokat, de nehezen tudom elképzelni azt az időt, amikor a gyülekezetek életét egyáltalán nem ismerő professzorok oktatják majd a következő lelkészgenerációt...

4. Azt szeretném, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyházban a szószék – akár egy kisebb-nagyobb templom vagy szórványban egy konyha sarka – ma-

radhasson a legmagasabb pont, hiszen „az tetszett az Istennek, hogy a bolondságnak látszó ígéhirdetése üdvözítse a hívőket” (1Kor 1,21). Ezért a jövőendő lelkesnemzedéket oktassa a majdani új professzori gárda, de a lelkészképzés maradjon országos egyházunk kezében!...

* * *

2. Zászkaliczky Pál otthonigazgató levele az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyetemi Tanácsának (1999. 05. 25.)

Az őszi tanévnyitó csendesnapon Dr. Szabó Lajos rektor mint csapatkapitány összeállította csapatát. A jelenlévő professzorokkal, óraadókkal, doktoranduszokkal interjújt készítet: újjáalakította csapatát. Ebből kimaradtam. A csapat tagjai nem kérdezték, de néhány „szurkoló” igen: „Pali bácsi nem tagja a csapatnak?”

A következő napok egyikén meghívtuk otthonunkba a Szabó házaspárt nyolcszemközti beszélgetésre. Kérdésemre Szabó Lajos kijelentette: nem vagyok tagja csapatának. Nem sértődtem meg, a hallottakat tudomásul vettem.

Ezen a beszélgetésen Szabó Lajostól szerettünk volna választ kapni arra is, miért érzünk szolgálatba lépésem óta ellenszenvet részéről. Ezzel nem vádoltuk őt, de érzésünk igazolására felsoroltunk néhány esetet.

Múlt hét csütörtök estére a HÖK fórumot rendezett a teológus ifjúság számára, erre Szabó Lajost s engem is meghívtak. 15-15 perces beszámolót vártak mindkettőnkől... Örömmel vállaltam. Reméltem, hogy egymás előterjesztését hallani fogjuk, s talán még beszélgetés is kialakul közöttünk. Ott döbbsentem rá, hogy a rektor kérésére külön-külön találkozunk az ifjúsággal.

Így – ahogyan az elmúlt 9 tanév alatt sem, a múlt hétfői kibővített ET-n sem –, most sem szembesültem olyan nyomós váddal, amely alapján eltávolítható lennék. Tudom, hogy vannak teológiai, kegyességi, homiletikai és egyházpolitikai különbségek közöttünk, ezek azonban az egymás mellett munkálkodást nem gyengítik, inkább színesíthetik.

A Teológus Otthon igazgatói tisztét nem kerestem, azt Istentől kapott megbízatásnak, szolgálatnak tekintem. Az elmúlt időben bizonyos feladatokat nem kellett ellátnom, ezt tudomásul vettem. A legfontosabbat, hallgatóink pásztoralását, szolgálatokra való felkészítésüket örömmel végzem. Szívesen tenném ezt még a következő tanévben is. Kérdésem, miért nem tudja kívárni az Egyetemi Tanács a következő tanév végére tervezett nyugdíjba meneteletem?

Elhatároztam: most nem kérem felmentésemet, sem nyugdíjazásomat.

Az Úristen színe előtt állítom, hogy szándékosan nem vétettem Szabó Lajos ellen. Amennyiben személyében – akaratomon kívül – mégis megbántottam, ezért bocsánatot kérek.

* * *

3. Dr. Szabó Lajos rektor levele az országos elnökségnek (1999. 05. 26.)

1999. május 25-én megtartottuk azt az Egyetemi Tanács ülést az Evangélikus Hittudományi Egyetemen, amely az Országos Elnökséggel történt május 17-i

megbeszélés alapján vált indokolttá az otthonigazgató és az egyetem között fennálló feszültség megoldására, illetve annak kezelésére. Sajnos ezen az E.T. ülésen sem jutottunk el az évek óta húzódó probléma megoldására anélkül, hogy sor kerüljön az otthonigazgató tevékenységével kapcsolatos személyi szavazásra.

A szavazás eredménye az, hogy az E.T. kétharmados többséggel nem igényli a továbbiakban Zászkaliczky Pál otthonigazgatói szolgálatát. A tanév végéig (1999. június 18.) még számítunk a munkájára, de ezt követően kérjük az otthonigazgató felmentését.

Egy sajnálatosan és több éve húzódó ügy áll a szavazás mögött. Az E.T. tegnapi ülésén is kifejeződött, hogy hiányzik az igazi változtatási készség, ami pedig nélkülözhetetlen volna az együttműködés jövőbeni megvalósulásához.

Az ülés aláírt jegyzőkönyvét néhány nap múlva elküldöm az Elnökség tagjainak.

* * *

4. (Az aláírás sorrendjében:) D. Szebik Imre püspök, Dr. Frenkl Róbert országos felügyelő és D. Dr. Harmati Béla püspök OE 160/99. sz. levele Zászkaliczky Pálnak (1999. 06. 14.)

Hivatkozással az Evangélikus Hittudományi Egyetemen 1999. május 17-én tartott megbeszélésre az Egyetem Tanári Kara, Vezetősége, Igazgató Úr és az Országos Elnökség részvételével, valamint az Egyetemi Tanács 1999. május 25-én tartott ülésének döntésére, az Országos Elnökség Igazgató Urat 1999. július 31. határidővel fölmenti az Evangélikus Teológus Otthon igazgatói állásából.

Igazgató Úr felmentése indoklásául mellékeljük a Hittudományi Egyetem rektorának az Egyetemi Tanács döntéséről szóló levelét. Igazgató Úr felmentését a vonatkozó egyházi törvények és a Hittudományi Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzata szerint az Országos Elnökség beterjeszti az Országos Presbitérium és Közgyűlés legközelebbi ülése elé.

Az Országos Elnökség megköszöni Igazgató Úr kilencéves szolgálatát a Teológus Otthon vezetésében, és kéri egyházunk keretében történő további munkáját. Megfelelő új egyházi szolgálati beosztás keresésében az Országos Elnökség felajánlja segítségét.

* * *

5. Részletek Zászkaliczky Pálnak az országos bírósághoz benyújtott keresetéből (1999. 06. 28.)*

Alulírott, Zászkaliczky Pál, evangélikus lelkész, az Evangélikus Teológus Otthon igazgatója az alábbiakban keresettel fordulok az 1997. évi X. tv. 54.§ (1) pontjában foglalt jogommal élve Önökhöz, mint az 1997. évi X. tv. 13.§ (2) szerinti elsőfokú bírói hatóságomhoz abból a célból, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnökségének 1999. június 14-én kelt, OE 160/99. sz. levelében

* Az eredetileg a Déli kerület bíróságához benyújtott kereset továbbítva az illetékes országos bírósághoz. (A szerkesztő)

foglalt határozatát az 1997. évi X. tv. 54.§ (3) b/ pontban foglaltak szerint *semmisséik meg*.

I n d o k l á s

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem (továbbiakban: az EHE) Egyetemi Tanácsa (továbbiakban: az ET) 1999. május 25-i ülésén titkos szavazással úgy döntött, hogy nem igényli otthonigazgatói szolgálatomat az 1999/2000-es tanévtől. Erről az EHE rektora 1999. május 26-án kelt levelében tájékoztatta az Országos Elnökséget (továbbiakban: az OE). Az OE 160/99. számú leveléből kiolvasható határozatot (továbbiakban: a Határozat) erre hivatkozva hozta meg.

Az alábbiakban előadom azon indokaimat, amelyekre alapozva kérem, hogy hozzák meg fent leírt döntésüket.

1. Az 1997. évi IV. tv. 115.§ b/ szerint a Teológus Otthon (továbbiakban: az Otthon) igazgatójának megválasztása az országos közgyűlés hatáskörébe tartozik. Ennek alapján az OE nem vonhatja magához egy nála magasabb szintű döntéshozó testület jogát, az igazgatói tisztség feletti személyi döntést, tehát a Határozat semmis...

3. Az 1997. évi X. tv. 43.§-a felsorolja a fegyelmi vétségeket. Én ezek közül egyiket sem követtem el, a Határozat sem utal azok egyik fajtájára sem, tehát az megalapozatlan...

4. A Határozat az 1997. évi X. tv. 44.§-ában található nyolcféle fegyelmi büntetés közül a második legsúlyosabbat szabja ki rám. Meg sem fogalmazott kifogásokkal nem áll arányban ez a szankció...

6. Az SzMSz 1.§ (2) felsorolja az ET tagjait. Ezek – a hallgatók képviselőit nem számítva – olyan személyek, akik az 1997. évi IV. tv. 115.§ b/ szerint az Otthon igazgatójával azonos legütmációjával bírnak. Ez alapján az ET olyan értelmű határozata kizárt, hogy nem igénylik egy melléjük rendelt tisztségviselő szolgálatát. Az ET nem munkáltatója az Otthon igazgatójának. Eszerint a Határozat alapja egy semmis ET-határozat.

Tisztelt Bíróság! A fentiekben előadott indokok miatt kérem a Határozat bírói úton történő megsemmisítését. Tisztelettel...

* * *

6. Dr. Szabó Lajos rektor levele Zászkaliczky Pálnak (1999. 07. 01.)

Az Országos Elnökség 1999. június 14-én kelt 160/1999. sz. levele alapján, amely az Evangélikus Teológus Otthon igazgatói állásából 1999. július 31-i hatállyal felmentette, az Evangélikus Hittudományi Egyetem részéről az alábbiakat szeretném közölni:

A felmentő levél értelmében illetményét 1999. július 31-ig folyósítjuk.

A szolgálati viszony megszűnésével a szolgálati lakás használati jogviszonya is megszűnik.

Az otthonigazgatói hivatal átadási időpontjául 1999. július 26. de. 10 órát jelölöm meg, és egyben kérem Igazgató Urat, hogy az ehhez szükséges lépéseket szíveskedjék megtenni. Az átadás helyszíne a gazdasági iroda.

* * *

7. Zászkaliczky Pál levele a teológia rektorának (1999. 07. 08.)

1999. július 1-jén kelt ad 251/1999. sz. levelére a következőket válaszolom:

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnökségének 1999. június 14-én kelt, OE 160/99. sz. levelében foglalt határozata ellen a Déli Evangélikus Egyházkerületi Bírósághoz keresetet nyújtottam be.

Tekintettel arra, hogy a fellebbezésnek az 1997. évi X. törvény 36.§ (5) pontja szerint a határozat végrehajtására halasztó hatálya van, ennek értelmében a Rektor Úr levelében foglalt terminusok nem időszerűek.

* * *

8. Jegyzőkönyv (1999. 07. 26.)

Készült: 1999. július 26-án az Evangélikus Hittudományi Egyetem gazdasági irójában.

Jelen vannak: Dr. Szabó Lajos rektor, Szemerei Zoltán főosztályvezető, Lengyel-né Juhász Magdolna gazdasági vezető

Tárgy: Otthonigazgatói hivatal átadása

Dr. Szabó Lajos rektor levelében kitűzött hivatal átadás időpontjában 1999. július 26-án 10 órakor a fent felsorolt személyek megjelentek.

A bizottság tudomásul veszi, az Evangélikus Teológus Otthon igazgatói állásából felmentett Zászkaliczky Pál 8-21/1999. sz. levelét, és megállapítja, hogy a kitűzött időpontban nem jelent meg.

A jegyzőkönyvet 1999. július 26-án 10.45-kor lezártuk.

A hivatal átadása nem történt meg.

Dr. Szabó Lajos rektor a Teológus Otthon működésének biztosítása érdekében 1999. augusztus 01-től megbízta

Dr. Fabiny Tamás adjunktust és Varga Gyöngyi doktoranduszt státuszuk érintetlenül hagyása mellett a spirituális teendők ellátásával,

Korányi András doktoranduszt az Evangélikus Teológus Otthon ügyeinek intézésével.

A megbízások a fennálló jogvita ideje alatt, visszavonásig érvényesek.

Egyúttal felkéri Zászkaliczky Pált, hogy az Evangélikus Teológus Otthon ügyeiben ne járjon el, a gépkocsik kulcsait és iratait szíveskedjék átadni az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektori hivatalában.

(Aláírták a jelenlévők.)

* * *

9. Részlet dr. Boleratzky Lórándnak az országos egyházi bírósági tárgyaláson elhangzott felszólalásából (1999. 08. 27.)

A kommunista pártállami rendszer egyik legfőbb tartóoszlopát a jogállamiság megtagadását egyházunk is az elmúlt zsinati törvényhozás során hatálytalanítani igyekezett. Igaz ugyan, hogy nem alkotott külön törvényt az egyházi munkaviszonyokról, azonban a szétszórtan található jogszabályok és a bírói gyakorlat jól

elgazítanak a konkrét kérdések megítélésénél, noha ez a mostani ügy mintha ennek az ellenkezőjére lenne bizonyíték.

Ennek az ügynek az elbírálásánál abból kell kiindulnunk, hogy a határozatlan időre szóló munkaviszony megszüntethető ugyan, de csak szigorú jogi keretek között. Két feltételnek mindenképpen teljesülnie kell: az egyik, hogy a munkaviszonyt megszüntető határozatot az arra illetékes szerv hozza meg, a másik pedig, hogy a megszüntetésnek komoly indokát kell adni.

* * *

10. Részletek az országos bíróság első fokon meghozott 6/6/1999.-MEEOB sz. ítéletéből (1999. 08. 27.)

Dr. Boleratzky Lóránd ny. ügyvéd, egyetemi tanár... által képviselt Zászkaliczky Pál... felperesnek Dr. Novobáztokyné Dr. Nagy Paula jogtanácsos által képviselt Magyarországi Evangélikus Egyház... alperes ellen hatáskör elvonás megállapítása, a meghozott határozat megsemmisítése iránt indított perében a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Bírósága, mint elsőfokú bíróság, meghozta a következő

í t é l e t e t:

A bíróság a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnöksége OE 160/99. számú 1999. évi június hó 14. napján kelt határozatát megsemmisíti, és az eljárást megszünteti.

Az ítélet ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül van helye fellebbezésnek, amelyet a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Bírósága Elnökségéhez kell írásban benyújtani, három példányban, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Bírósága teljes üléséhez címezve.

I n d o k o l á s:

A bíróság a becsatolt okiratok, a felperes személyes előadása, a felek beadványai és a per egyéb adatai alapján a következő

t é n y á l l á s t

állapította meg...

A felperes keresete – annak 1. pontját illetően – alapos az alábbiak szerint:

A Magyarországi Evangélikus Egyház IV. törvénye 115.§-ának b/ pontja – többek között – kimondja, hogy az országos közgyűlés megválasztja a Teológus Otthon igazgatóját.

A törvény 125.§-a szerint az országos presbitérium hatáskörébe tartoznak mindazok az ügyek, amelyek nincsenek az országos közgyűlés vagy más egyházi szerv hatáskörébe utalva.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnöksége a törvény 127.§-a értelmében az Egyház országos szervezeti szintjén gyakorolja a vezetést.

A fentiekben idézett törvényi rendelkezésekből egyértelműen megállapítható, hogy a Teológus Otthon igazgatásával kapcsolatos személyi döntés kizárólagos közgyűlési hatáskör.

A felperes keresete – annak 1. pontját illetően – teljességgel megalapozott. Sem

az Országos Presbitérium, sem az Országos Elnökség nem dönthetett a felperes felmentéséről. Ilyen jellegű döntés nem alapulhat szokásjogon, nem magyarázható a törvénytől eltérő eljárás megoldhatatlan technikai nehézségekkel.

A bíróság korábbiakban részletezett álláspontja miatt a kereset további pontjait nem tette vizsgálat tárgyává, azok megalapozottságát illetően.

A bíróság elutasította az alperes azon bizonyítási indítványát, miszerint a felperes további elhelyezése megoldott, sőt e körben előrehaladott tárgyalásokat folytat, illetve megállapodásokat kötött. Ezen körülmény esetleges fennállása sem releváns az ügy eldöntése szempontjából. A perben sérelmezett határozat akkor is törvénytört, ha a felperes netán maga is el akarná hagyni az otthonigazgatói posztját.

A bíróság nem adott helyt az alperes felperesi képviselőlet körében felmerült eljárási kifogásának sem. Az egyházi bíráskodásról szóló X. törvény 19.§-a részletezi, hogy ki járhat el képviselőként a perben. Ennek szigorú alkalmazásával gyakorlatilag csupán ügyvéd és hozzátartozó képviselhetne bármely természetes vagy jogi személyt az eljárás során. Így az alperesi képviselőlet szabályszerűsége is megkérdőjelezhető. A törvény annyira leszűkíti a Pp. azonos tartalmú rendelkezéseit, hogy az országos bíróság előtt nem beszélhetünk Pp. szerint képviselőlet-ről. Ennek alapján a nyugalmazott ügyvéd képviselőletét is elfogadhatónak tartotta a bíróság, különös tekintettel arra, hogy a felperes a keresetét személyesen terjesztette elő, a tárgyaláson maga is megjelent, ahol azt fenntartotta. Jogi képviselőjének nyilatkozata önmagában új körülményt nem tartalmazott.

A bíróság a fentiek alapján hozta meg a rendelkező részben foglalt határozatát, figyelemmel a X. törvény 54.§-ának (3) bekezdés b/ pontjára.

A határozat megsemmisítése mellett az eljárást is megszüntette, hiszen az Országos Elnökség a felperesi felmentés körében döntési jogosultsággal semmilyen vonatkozásban nem bír.

Budapest, 1999. évi augusztus hó 27. napján

Dr. Melisné Kovács Zsuzsanna sk. bíró, a tanács elnöke

Dr. Horváth Attila sk. bíró, Ittész István sk. bíró, Jánossa Attila sk. bíró, dr. Sutyinszky Ilona sk. bíró

Az ítélet kiadandó...

* * *

11. (Az aláírás sorrendjében:) D. Szebik Imre püspök,
Dr. Frenkl Róbert országos felügyelő és D. Dr. Harmati Béla püspök-elnök
179/1999. számú levele Zászkaliczky Pál lelkésznek címezve
– a MEE Pénzügyi Főosztály hivatalos felzetű papírján (1999. 09. 02.)

Ezúton kérjük, hogy az Országos Elnökség korábbi határozata értelmében (O.E. 160/99. jún. 14.) szíveskedjék a Teológus Otthon vezetését a Rektor által megbízott személyeknek 1999. szeptember 3-án átadni.

Lelkész Úr bizonyára tudja, hogy az Országos Bíróság határozata közvetlenül nem változtat a döntésen.

Természetesen, ha a határozat jogerőre emelkedik, aszerint fogunk eljárni.

Kérjük Lelkész urat, hogy a hatalmi ágak szétválasztásának sokszor hivatko-

zott tézisést is figyelembevée, szíveskedjék eleget tenni az egyházkormányzati döntésnek.

* * *

12. *Zászkaliczky Pálnak, a teológus otthon igazgatójának Nyilatkozata – a MEE országos elnökségének, EHE egyetemi tanácsának és hallgatói önkormányzatának címezve (1999. 09. 05.)*

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnöksége július 14-én Egyházunk törvényeibe ütköző módon felmentett otthonigazgatói tisztségemből. Határozatuk ellen az egyházi bírósághoz keresetet nyújtottam be. Az Országos Bíróság eljáró tanácsa augusztus 27-én egyhangúlag helyt adott keresetemnek és az Országos Elnökség határozatát megsemmisítette.

Törvényeink értelmében keresetemnek halasztó hatálya lett volna az Országos Elnökség határozatának végrehajtására nézve. Az a tény, hogy a Hittudományi Egyetem rektora törvényi felhatalmazás hiányában helyetteseket bízott meg, valamint az Országos Elnökség szept. 2-án kelt 179/1999. levelével ismételten felszólított a Teológus Otthon hivatalának átadására, törvényeinkkel ellenkezik.

A helyettesek kinevezése valamint a munkámhoz szükséges információk visszatartása miatt munkámat végezni nem tudom. Az ebből eredő hátrányok és hiányosságok miatt a felelősség az Országos Elnökséget, valamint a Hittudományi Egyetem rektorát terheli.

* * *

13. *Zászkaliczky Pál levele dr. Galli István országos ügyésznek (1999. 09. 05.)*

Az Országos Bíróság augusztus 27-én helyt adott keresetemnek és megsemmisítette az Országos Elnökség engem az otthonigazgatói tisztségemből felmentő határozatát. Az eljárás június 28-án kelt fellebbező keresetemre indult, amely az 1997. évi X. tv. 54.§ (1) szerint halasztó hatályú.

Ennek ellenére a mai napig – az Elnökség határozata alapján – hátrányos jogkövetkezmények érnek. A Hittudományi Egyetem rektora információk visszatartásával akadályozza a munkámat, így feladataimnak nem tudok eleget tenni. Augusztus és szeptember hónapokra fizetést nem kaptam (az országos egyház lelkesíti alkalmazottai hónap elején, előre kapják meg jövedelmüket).

Kérem ügyész urat, hogy indítson eljárást a fentiek kivizsgálására és tegyen lépéseket a törvényes rend helyreállítására érdekében.

* * *

14. *Meghívó rendkívüli országos közgyűlésre (1999. 09. 06.)*

(A MEE Budapest körpeccséttel ellátott dokumentumot – fontossága miatt – teljes terjedelmében közöljük. – Szerkesztő)

Magyarországi Evangélikus Egyház Budapest, 1999. szeptember 6.
1085 Budapest, Üllői út 24. tel/fax: 429-2030 182/1999

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Közgyűlése
1999. szeptember 14-én, kedden, 15 órai kezdettel
rendkívüli ülést tart az Országos Egyház imatermében
(1085 Budapest, Üllői út 24. II. emelet).

A Közgyűlésre az ET/1966. II. 102.§ értelmében jogosult tagjait meghívjuk.
A megbízóleveleket a Közgyűlés előtt az országos jegyzőknek kell átadni.
Az útiköltséget és napidíjat a kiküldő testületek fizetik.
Kimentés: 317-5567/103 mellék vagy 429-2030 telefonon.

ERŐS VÁR A MI ISTENÜNK!

Szebik Imre sk. püspök	Dr. Frenkl Róbert sk. országos felügyelő	D.Dr. Harmati Béla sk. püspök-elnök
---------------------------	---	--

Sorrend:

1. Igeolvasás, imádság,
2. A Közgyűlés megnyitása – jelenlét, kimentések, napirend – jegyzőkönyvvetés, hitelesítés
3. Országos Elnökségi és Országos Presbitériumi határozatok jóváhagyása
4. Egyéb ügyek
5. Az ülés berekesztése

* * *

15. Thurnay Béliának, az országos presbitérium tagjának levele (1999. 09. 13.)

A MEE Országos Elnökségének

Az Országos Presbitérium valamint az Országos Közgyűlés minden tagjának,
valamint e testületek 1999. 09. 14-re összehívott rendkívüli ülése minden résztvevőjének

Helyben illetve lakóhelyükön

Tisztelt Országos Elnökség, tisztelt Országos Presbitérium,
tisztelt Országos Közgyűlés!

I.) Az 1999. évi II. törvénnyel módosított 1997. évi XI. törvény 1. és 2.§-a így rendelkezik:

„1.§ A Zsinat az 1966. évi Egyházi Törvényeket hatályon kívül helyezi.”

„2.§ A Zsinat a Magyarországi Evangélikus Egyház Törvényeit hatályba lépteti azzal, hogy az egyházkerületek számával, területi beosztásával és új szervezeti felépítésével összefüggő törvényi szabályozások 2000. október 15-én lépnek hatályba, utána a megszűnt egyházkerületekre vonatkozó ügyekben a területileg illetékes új egyházkerület, vitatott esetben az Országos Egyház tekintendő jogfolytonosnak.”

A törvény értelmében tehát sem az Országos Presbitériumot, sem az Országos Közgyűlést nem lehet összehívni a hatályon kívül helyezett törvények alapján. Az összehívás törvénysértő, következképpen ezek az ülések csak informális összejövetelek, törvényesen kötelező erejű határozatokat nem hozhatnak

II.) Az 1999. évi II. törvény 5.§-val módosított 1997. évi XI. törvény 7.§-a így rendelkezik:

„Az általános tisztújítást a Magyarországi Evangélikus Egyházban első ízben a 2000. évben kell végrehajtani. Minden egyházi önkormányzati szint választással betöltött tisztségének mandátuma az általános tisztújításig meghosszabbodik. Ezen határidőig minden ilyen tisztségre csak rendkívüli választás írható ki, az 1997. évi törvény rendelkezései szerint.”

Ez a törvény azzal a gyakorlati következménnyel jár, hogy jelenleg az országos testületek választott tagjait illetően csak a korábban (természetesen az ET/1966 vonatkozó paragrafusai alapján) megválasztott tagokat – tehát az országos közgyűlés esetében a két kerület 8-8 és az EHE 1 küldöttjét, az országos presbitérium esetében pedig ezeken felül az országos közgyűlés által megválasztott 6-6 lelkész és „más egyháztag”-ot – lehet behívni. Az országos testületek hivatalból tagjai esetében az általános tisztújításra vonatkozó idézett törvényi hely nem teszi alkalmazhatatlanná az 1997. évi törvényeket, tehát annak előírásait meg kell tartani.

III.) A MEE 1997. évi IV. törvénye 108. illetve 120.§-a előírja, hogy az országos testületeket „az országos elnökség írásban hívja össze az ülés előtt legalább 14 nappal. A kibocsátott meghívónak tartalmaznia kell a tárgysorozati pontokat és a várható eldöntendő kérdéseket is.” A 120.§ ehhez hozzáteszi: „A presbitériumi ülés előtt legalább öt nappal ki kell küldeni az ülés tárgyával kapcsolatos írásos előterjesztéseket és anyagokat is.”

Az előírt 14 nap helyett a meghívó dátuma utáni 8. napra hívta össze az elnökség a testületi üléseket, tehát ezt az előírást is megsértette. A kellő idő hiánya több ember távolmaradását vonja maga után, mivel a közeli időpont miatt az ütköző programok kevésbé helyezhetők át.

A konkrét tárgyalássorozati pontokat a meghívó nem közli, mert sem az „országos elnökségi határozatok jóváhagyása”, sem az „egyéb ügyek” megjelölések nem nyújtanak az összehívottaknak a legcsekélyebb tájékoztatást sem arra nézve, hogy miért kellett ezeket a fontos rendkívüli üléseket sebtiben összerántani. A tárgyak elhallgatása is törvényt sértő, és ezt különösen súlyosan kell megítélni egy rendkívüli ülés esetében. Ráadásul az országos presbitérium nem kapta meg az írásos előterjesztéseket és anyagokat sem, vagyis a törvénynek ezzel a megsértésével a presbitérium tagjai el vannak zárva az elől, hogy felkészülten, küldöikkel és tanácskozva érkezhessenek egy rendkívüli, tehát nagy fontosságuk miatt sürgős ügyek eldöntésére szánt ülésre.

IV.) A meghívókon három elnökségi tag „sk.”-zott neve áll. Az országos elnökségnek jelenleg öt tagja van, amint ez az 1999. évi II. törvény 3.§-ával módosított 1997. évi XI. törvény 4.§-ából következik. Feltehető az a kérdés, hogy az eldönteni kívánt ügyek előterjesztéséről határozó elnökségi ülésen az elnökség többi tagjai részt vettek-e és felhatalmazták-e D. Dr. Harmati Béla *püspök-elnököt*(!), Dr. Frenkl Róbert országos felügyelőt és Szebik Imre püspököt, hogy nevükben is intézkedjenek. Ezért javaslom, hogy az országos elnökség – egyéb iratokkal együtt – saját ülésének jegyzőkönyvét is terjessze az országos presbitérium elé.

Megjegyzem még, hogy „sk.” aláírás esetén általában a hivatal titkárságának vezetője aláírásával szignálja a kimenő levelet, természetesen az akta alapján. Tehát vagy az elnökségi ülés jegyzőkönyvvezető titkáranak, vagy az országos

iroda vezetőjének aláírása szükséges lett volna ahhoz, hogy a meghívottak lássák, nem magánlevélről van szó, hanem az országos elnökség leveléről.

V.) Fentiek alapján az összehívott ülések szabálytalanul, sőt törvénytelenül összehívott gyűléseknek minősülnek, amelyek csak informálisan tanácskozhatnak (beszélgethetnek), de nem alkalmasak törvényes határozatok meghozatalára.

Kérem tehát a jelen ülések berekesztését, és kérem az Országos Elnökséget, hogy szabályosan hívjon össze ülést, amely képes fontos ügyekben hatályos határozatokat hozni.

* * *

16. Zászkaliczky Pál – fia által felolvasott – levele az országos tanácskozáshoz (Részletek – 1999. 09. 14.)

Augusztus 30-án kelt szakorvoosi beutalóval ezen a héten kórházban vagyok, ezért fiam képviselettel a tanácskozáson, s ő olvassa fel hozzászólásomat.

...Valószínűleg e sebtiben összehívott „közgyűlésnek” kell az Egyetemi Tanács javaslatáról döntenie, (vagy csupán az Elnökség határozatát utólag jóváhagynia?) jogom és kötelességem, hogy a Közgyűlésnek röviden – a teljesség igénye nélkül – vázoljam az egyetem vezetése és a közöttem fennálló feszültség okait, más szóval azt, hogyan is éltem meg a mögöttünk álló esztendőket.

1. *Legyen első szavam a köszönet szava. Hálás vagyok szolgálatba küldő Urunknak az elmúlt kilenc esztendőért. Előzőleg soha nem gondoltam arra, hogy a Teológus Otthon igazgatója legyek, az akkori Tanári Kar hívása volt ez, s az Országos Presbitérium döntése. Köszönöm Jézus Krisztusnak, hogy az évek során hivatássá tette számomra az itteni feladatot. Hálás vagyok az igehirdetési előkészítők közös töprengéséért, a közel kétezer szupplikációs prédikáció megszületése körüli „bábáskodásért”, a kétezer-nél több passióis istentisztelet felejthetetlen pillanataiért. De legfőképpen hálás vagyok azokért a fiatal lelkészekért, ma már szolgatársaimért, akik testvéreimé és barátaimmá lettek az együtt töltött évek során...*

Az illy során fellebbezésem, beadványaimat nem tárgyalta a Kar. Ott tartottunk, hogy nem az a vétkes, aki valamilyen tisztességtelenséget vagy törvényteleniséget elkövet, hanem az, aki azt szóváteszi. (Meg vagyok arról győződve, hogy itt teológiai ellentét is feszül, s egyházunkban az irénizmus régi teológiai álláspontja és gyakorlata kísért. Eszerint „az egység, a békesség a fontos, nem az igazság”. Nem történt meg – legalábbis nem kellő mértékben a múlt feltárása, a dikóniai teológia és az abból folyó egyházi gyakorlat helyretétele. Ezt próbálja élni egyházunkban a legkisebb is, a legnagyobb is: „Én elnézem bűneidet, de elvárom, hogy te se hozd szóba az enyéimet!” Nincs bűnbánat, nem beszéljük meg azt, ami megtörtént, nincs bűnbocsánat, nincs kegyelemből való újrakezdés sem...) Ez a vita azzal ért véget, hogy az Egyetemi Tanács megváltoztatta a Szervezeti és Működési Szabályzatot (SzMSz), megnyírta feladatkörömet, ezzel tkp. az Akadémia „bekebelezte” az Otthont, minden az Otthonban dolgozó munkatársunk főnöke és munkáltatója a dékán, illetve a rektor lett. Ezt a változtatást tudomásul vettem, dolgoztam tovább...

A személyemmel kapcsolatos szavazás előtt egyik este lakásunkon beszélgetünk a HÖK három képviselőjével, azokkal, akik az Egyetemi Tanács tagjaiként részt vettek a szavazáson. Elmondták: kénytelenek lesznek ellenem szavazni,

mert Szabó Lajos kijelentette: „vagy Pali bácsi, vagy Ó. Márpedig ha Szabó Lajos lemond a rektorságról, akkor – az ő állítása szerint – valahonnan kívülről kell rektort választani, s az nagyon nagy szégyen lenne mindnyájunk számára.” A Közgyűlésre bízom ennek a kijelentésnek a minősítését. Tudom, hogy Szabó Lajos és közöttem vannak teológiai, kegyességi, homiletikai és egyházpolitikai különbségek, ezek azonban az együttműködést nem feltétlenül gyengítik, inkább színesíthetnék. Jézus nem fektette tanítványait „Procrustes-ágyba”, s nekünk, akik az elmúlt negyven esztendőben szolgáltunk, elégünk van a dikóniai teológia és a Káldy-féle egyházpolitika kötelező erejű uniformizálásából!...

...6. A Tanári Kar egyik-másik tagja kifogásolta, hogy egy évvel ezelőtt az Ordass Lajos Baráti Kör titkárává választott, jöllehet tudhatták, hogy az OLBK alapító tagja voltam már akkor is, amikor igazgatónak választottak.

7. *Ellentétbe kerültünk a Tanári Karral az 1998-as évről készített jelentésemmel kapcsolatban is. Ebben több okra hivatkozva javasoltam az Otthon leválását az Egyetemről, s a Lelkésznevelő Intézet visszaállítását. Az ezt követő vitákban úgy tűnt, hogy szándékomat nemcsak a tanári kar, de az egyházi elnökség sem értette meg. Harmati püspök ügyemmel kapcsolatban jelentette ki: „Nem tudok segíteni...” Ez azt jelenti, hogy püspökeink máris ott tartanak, amitől éppen óvni szerettem volna őket: egyházunk kiengedte kezéből a lelkésznevelés ügyét?! Még néhány év, s a Teológián olyan professzorok fognak oktatni, akik nem voltak gyülekezeti gyakorlattal rendelkező lelkészek. Ez az egyetemi létből következik, az azonban már nem fogadható el, hogy akkor ők határozzák meg a Teológus Otthon irányvonalát, választják az igazgatót (talán egy bármikor elküldhető „egyetemi lelkészt”), akinek „napi parancsért” kell majd átjárnia a másik házba?! A jelen Közgyűlés tagjainak és a Zsinatnak hallatlan felelőssége van ezen a téren! (A továbbiakban hadd utaljak fiamnak a Zsinat elé benyújtott törvénytervezetére, ennek általános vitaanyaga megjelent a Keresztyén Igazság tavaszi számában).*

Elszomorít, hogy ez az ügy szembeállított Frenkl Róberttel, aki velem együtt a Testvéri Szó aláírója volt... 1962-ben, édesapám halála után főtí lelkésszé választásom ügyében egyházpolitikai okokból kerültünk ellentétbe Harmati Bélával. Ő akkor a hatalom oldalán állt, de úgy tűnik, most sem tud a régi beidegződésektől szabadulni. Félő, hogy az Országos Elnökség elmozdításom ügyében is azért cselekszik a háttérben maradó Szabó Lajos akarata szerint, mert benne látják biztosítva a már idejétmúlt egyházvezetési stílus konzerválását és esetleges továbbélését...

* * *

17. Részlet ifj. Zászkaliczky Pálnak az országos tanácskozáson elhangzott felszólalásából (1999. 09. 14.)

...Igaz van Ribár Jánosnak, hogy a végső igazság Isten kezében van. De egy közgyűlési döntést anélkül meghozni, hogy annak megismerésére való törekvés teljesen hiányzik, elkeserítő. Ki lehetett volna küldeni egy vizsgálóbizottságot, hogy kérdezze meg A-t, kérdezze meg B-t, kérdezze meg B véleményéről A-t és fordítva, kérdezzon meg tanúkat, nézzen meg jegyzőkönyveket. Végül egy

összefoglaló jelentés alapján lehetett volna dönteni. Enélkül azonban ez csak egy „izomból meghozott” politikai döntés lesz. Itt egy pályán egy egy- és tizenkét tagú csapat játszik egymás ellen. Kérem, érdemes a győztes oldalára állni.

* * *

18. *Kivonat az országos közgyűlés szeptember 14-i rendkívüli ülésének jegyzőkönyvéből (1999. 09. 17.)*

4. ...Az elnöklő országos felügyelő Zászkaliczky Pál lelkésznek, a Teológus Otthon igazgatójának ügyében a Hittudományi Egyetem rektorának, Dr. Szabó Lajosnak, majd ifj. Zászkaliczky Pálnak előterjesztése és a hosszas vita után elrendelte a szavazást. A szavazatszedő bizottság tagjai: Ottófy Attila, Balicza Iván és Koskai Erzsébet voltak. A szavazásra bocsátott kérdés a következő volt: Hozzájárul-e az Országos Közgyűlés Zászkaliczky Pálnak, a Teológus Otthon igazgatójának a Hittudományi Egyetem Egyetemi Tanácsa által javasolt, az Országos Elnökség és az Országos Presbitérium által támogatott felmentéséhez?

36 közgyűlési tag volt szavazásra jogosult és a kérdésre 24 igen szavazat, 9 nem szavazat és 3 tartózkodás érkezett.

Az elnöklő országos felügyelő a szavazás eredményeként kijelentette, hogy az Országos Közgyűlés Zászkaliczky Pál otthonigazgatót az előzetesen tárgyalt feltételek szerint (javadalmát 1999. szeptember végéig kapja meg) 1999. szeptember 14. napjával fölmentette a Teológus Otthon igazgatói állásából.

* * *

19. *Részlet Zászkaliczky Pálnak az országos bírósághoz benyújtott keresetéből (1999. 09. 27.)*

Alulírott, Zászkaliczky Pál, evangélikus lelkész, az Evangélikus Teológus Otthon igazgatója az alábbiakban *keresettel fordulok* az 1997. évi X. tv. 54.§ (1) pontjában foglalt jogommal élve Önökhöz, mint az 1997. évi X. tv. 15.§ (1) c/ szerinti első fokú bírói hatósághoz abból a célból, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Közgyűlésének 1999. szeptember 14-i ülését *nyilvánítsák törvénytelennek* és az ott hozott – velem az 1999. szeptember 17-én kelt OE-260/99. sz. levélben közölt – határozatot az 1997. évi X. tv. 54.§ (3) b/ pontban foglaltak szerint *semmisítsék meg*.

* * *

20. *Zászkaliczky Pál levele dr. Szabó Lajos rektornak (1999. 10. 11.)*

1999. szept. 13-án kórházi kezelésre való tekintettel a Teológus Otthon igazgatói hivatalát átadtam Dr. Fabiny Tamásnak. Most, négy héttel a műtét után az orvosom gyógyultnak nyilvánított.

A szept. 14-re törvénytelenül összehívott Országos Közgyűlés határozata ellen – mint már jeleztem – keresetet nyújtottam be az Országos Bíróságnak. A keresetnek halasztó hatálya van.

A fentiek alapján kész vagyok szolgálatomat folytatni a Teológus Otthonban. Ennek érdekében kérem, tegye meg a szükséges intézkedéseket.

* * *

21. Zászkaliczky Pál levele dr. Galli István országos ügyésznek (1999. 11. 12.)

Mellékelten megküldöm Dr. Szabó Lajos rektornak még okt. 11-én kelt levelem fénymásolatát. Bejelentem, hogy levelemre a mai napig válasz nem érkezett, részéről semmiféle intézkedés nem történt, így otthonigazgatói feladataimat továbbra sem tudom ellátni.

Tudomásom szerint az Országos Egyház megfellebbezte az Országos Bíróság elsőfokú ítéletét. E fellebbezésnek is – az 1997. évi X. törvény 36.§ 5. pontja szerint, de a szept. 14-én tartott törvénytelen közgyűlés ellen beadott keresetemnek is joghatalmazó hatálya van. Kérem hívja fel Dr. Szabó Lajos rektor figyelmét, mit jelent a joghatalmazó hatály. Ugyanis októberre és novemberre nem kaptam meg fizetésemet, a szokásos nyaralási segélyt, de az 1997–98–99-es évben megtartott felvételi vizsgák után járó vizsgadíjakat sem.

Van még egy másik kérésem is. Az elmúlt évben megtörtént a Hittudományi Egyetem akkreditálása. Az akkreditálás jegyzőkönyvét a mai napig nem olvashattam el. Közbenjárását kérem, hogy azt, illetve annak legalább a Teológus Otthonra vonatkozó részét végre megismerhessem.

Intézkedését kérve tisztelettel köszöntöm:...

* * *

A 20. és 21. szám alatt közölt levelekre lapzártáig válasz nem érkezett.

Olvásóink figyelmébe ajánljuk még ifj. Zászkaliczky Pál (zsinati póttag) írását a Ker. Igazság 1999. nyári számában, valamint az Ev. Élet 1999. aug. 8-i, okt. 3-i, nov. 7-i és nov. 14-i számaiban megjelent közleményt, ill. írásokat.

Dr. Boleratzky Lóránd itt következő írása is ehhez a témához kapcsolódik. A szerkesztő

* * *

Boleratzky Lóránd

A jogrend védelmében

Minden közösségnek valamiféle jogrendre van szüksége, mert ennek hiánya teljes zűrzavarhoz vezet. Ordass Lajos már püspöki beiktató beszédében azt mondta, hogy „az evangéliumból merített felfogásom szerint a jogrend Jézus Krisztus evangéliuma után a nép közösségének legdrágább kincse.” Ez a felismerés vezette, amikor az egyház testéhez tartozó iskolákat még börtön árán is védelmezte. A jognak mint a társadalmat fenntartó erőnek jelentős szerepe van az egyház életében is, és ki kell onnan szorítania az anarchiát, az önkényt, az erőszakot. E téren nincs égetőbb feladat, mint a jogbiztonság helyreállítása, annak

mege erősítése, hisz semmi sem lázítja fel az embert jobban, mint az elszenvedett jogtalanság.

Az egyház is megindult a jogrend megszilárdításának útján, amikor az 1991. évben megnyílt zsinaton hatálytalanította a pártállami diktátum alapján létrejött egyházi törvényeket, és igyekezett a demokratikus elvekhez visszatérni, amelyek az evangélikus egyháznak ősidőktől sajátjai voltak. Az utóbbi hónapok eseményei azonban azt mutatják, hogy ezen az úton sok haborzás, sok megtorpanás jelentkezik. Az országos egyházi bíróság ítélete a teológus otthonigazgató felmondási ügyében erről ízelítőül szolgál. Bár az ítélet csupán arra az egy jogsértésre mutatott rá, hogy a felmondásról hatáskörrel nem rendelkező szerv döntött, ennek az ügynek több szépséghibája is volt.

A hatályos jogszabályok felretételének folyamata folytatódott a szept. 14-i országos közgyűlés összehívásának jogszabályellenes módjával, melynek egyes mozzanataira előzőleg a zsinat nem lelkészi elnöke is élesen rámutatott. Úgy tűnik, hogy maga az összehívást elrendelő „elnökség” sem volt tisztában azzal, hogy a régi, már hatályon kívül helyezett vagy az új hatályos jogszabály alapján hívja össze az országos közgyűlést, mert az összehívás módja, illetve az összehívottak személye egyik jogszabály rendelkezéseinek sem felelt meg. A régi jogszabály szerinti eljárás esetében ugyanis az országos közgyűlés tagjai az országos bíróság tagjai is, nemcsak egy személy. Az új, már hatályos jogszabállyal ellentétes volt a határidők, a tárgysorozat, a mellékletek, az egyházi elnökség, nemkülönben pedig a közgyűlés összetételére vonatkozó rendelkezések figyelmen kívül hagyása. A törvénytelenül összehívott közgyűlés határozata is nyilvánvalóan törvénytelennek tekinthető.

A „Konfliktusok” címmel az Evangélikus Életben megjelent cikk írója sajnálatos módon megkerüli annak a kérdésnek a megválaszolását, hogy mi késztetett 24 személyt arra, hogy a törvénytelen álláspontot támogassa. Célszerűségi szempontokat nyilván nem lehet törvényességi szempontok fölé helyezni. Mivel aligha lehet feltételezni azt, hogy a közgyűlés tagjai nem ismerték a vonatkozó hatályos jogszabályokat, csak arra lehet gondolni, hogy az egyházi vezetőség felé mutató közszerviziluzmus vagy az érdektelenség, hogy egyeseknek minden mindegy, akármit is mond a jogszabály, – lehetett a döntés motívuma.

Úgy tűnik, hogy a jogszabályok kellő módon történő érvényesülésére vonatkozó egyházi gyakorlat sem tekinthető eléggé hatásosnak. A két háború között minden fontos ügyirat az egyetemes ügyész kezén ment keresztül. Jelenleg feltehetően csak utólag mondhat véleményt az ügyész, ha véleményt nyilvánít egyáltalán a jogilag értékelhető intézkedésekről. Az utólagos jogi értékeléssel pedig már aligha lehet meg nem történté tenni a jogsértő intézkedést.

De az egyházi intézkedés két másik szempontból sem állja meg a helyét. Az intézkedő szervnek nem csak a törvényességre, hanem a méltányosságnak az érvényesülésére is ügyelnie kell. A munkajogban széles körben érvényesül az a tiltó szabály, hogy nyugdíj előtt öt évvel nem lehet a munkaviszonyt megszüntetni. Bár ez nem vonatkozik a vezető állású munkavállalóra, az egyháznak mint magasfokú erkölcsi intézménynek a méltányosság szempontjait messzemenően alkalmaznia kell. Akkor, amikor valakinek egy éve van hátra a nyugdíjig, aligha lehet alaposnak elfogadni azt az érvet, hogy egy évig már nem lehetett volna várni félreállításával. Egy idősebb lelkésztől aligha lehet elvárni, hogy más, egé-

szen más munkakörben folytassa szolgálatát, mert mire beletanulna, már véget is ér tevékenységi ideje. Nyilvánvaló, hogy egy közgyűlési tag – kellő előkészítés hiányában – nem tudott lelkiismeretesen dönteni a munkaviszony megszüntetése tárgyában, amikor az igazi okokat nem ismerte, csak dodonai nyilatkozatok hangoztak el. Előkészítés nélkül szvázásra feltenni a kérdést lelkiismeretlenség.

A másik alapvetően kifogásolható lépés egyházi részről az volt, hogy a felmondás jogerőre emelkedése előtt már megindult a végrehajtás iránti akció. Ez olyan szembetűnő jog- és méltánytalanság, melyre magyarázatot csak az a szándék ad: sic volo, sic iubeo (így akarom, így parancsolom).

Túróczy Zoltán írta, hogy az egyházat kívülről nem lehet elpusztítani, hanem csak belülről. Ha belülről meggyengítjük az egyház jogi tartóoszlopait, hiába hangoztatjuk, hogy hűek vagyunk az evangéliumhoz, mégis az egyház leépülését segítjük elő.

A közeli egyházi választásokon ne támogassuk azokat, akik az egyház jogrendjét nem tisztelik.

Isten úgy növeli meg a hitünket, hogy megfogyatkoztatja. Úgy tesz, mintha tönkre akarná tenni a hitünket. Belevet mindenféle szenvedésbe s úgy meggyötör, hogy szinte kétségbe kell esnünk. Azért teszi mindezt, hogy megcsendesítsen. Ez a megcsendesedés a türelem. Ez a türelem viszont boldog tapasztalatot szül. Mert mikor Isten megenyhül s vihar múltán a nap újra kiragyogetlettünk, ámulva kell szólanunk: Legyen áldott a nagy Isten, hogy megszabadultam bajomtól. Isten lakozik itt, ki hitte volna, hogy ilyen kegyelmes?!

Két, három, nyolc nap múlva, talán egy év múlva, talán egy óra múlva új keresztet kapunk. Gyötör a bűn, becsületünkben, javainkban, testünkben kár esik, – vagy más efféle baj ér. Megint kitör a vihar, s kezdődik minden újra. De mert Isten előbb oly kegyelmesen megsegített s mi rájöttünk, hogy csak javunkra vált atyai botja, mert alkalmunk volt hozzá kiállani és menekülni, – most immár van mivel vigasztalódnunk. Sőt dicsekszünk a háborúságban, mondván: Aki eddig annyiszor megsegített, megsegít majd most is. Ez az Isten segedelme után való szívbeli vágyakozás a reménység, amely nem szégyenül meg, mert Isten az ilyen embert minden bizonnal megsegíti.

Így rejti el Isten halál alá az életet, pokol alá a mennyországot, bolondság alá a bölcsességet, bűn alá a kegyelmet.

Luther Márton

POSTÁNKBÓL

Bernhardt Béla főesperes, az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia elnöke (Lakewood, OH USA) november 17-én kelt levelében írja:

„A *Keresztyén Igazság* példányaiért mindig hálás vagyok, s mindegyikét szívesen és tüzetesen olvasom el; így a legutóbb érkezett 43. számot is.

Szíves engedelmeivel kiegészítőleg írom meg a 36. oldal utolsó mondatához, hogy Ordass emlékműveket találunk még az USA/ohioi Clevelandban és Akronban, és a kanadai Torontóban. (A bonyhádi emlékmű kivételével valamennyi Ordass-relief Kúr Csaba szobrászművész – az egykori Ruzicska László árvaházi lelkész elhunyt leánya, Márta özvegye – alkotása, s a kelenföldi, budahegyvidéki, allentowni dombornú az Amerikai Magyar Evangélikus Konferencia, a ceglédi néhai Orvos József adománya.)”

Scholz László: „Elveszett és megtaláltatott”

Bibliatanulmány Lukács evangéliuma 15. fejezetéről

Az OLBK és a Budapest-Zuglói Evangélikus
Egyházközség kiadása, Budapest 1999.

Érdekes és izgalmas olvasmányt tart kezében az olvasó. Mert érdekes és izgalmas élmény Scholz Lászlóval, egyházunk egyik legkiválóbb teológusával együtt tanulmányozni Lukács evangéliumának 15. fejezetét, s közben személyesen is részesévé lenni annak az örömmek, amit a példázatokban rejlő kincs megtalálása jelent.

Elgondolkodtató és eszméltető olvasmány is ez az igetanulmány. Ez a vonása éppen abban mutatkozik meg, hogy miközben a kor színvonalas teológiai (írás-magyarázati) eredményeit hívja segítségül a példázatok mondanivalójának feltárásához, nem száraz tudománnyal traktálja az olvasót. Úgy keresi a példázatok eredeti értelmét, hogy azt tüstént az olvasónak szóló üzenetté is formálja. Lám, a teológia, ha jól művelik, nem rombolja – mint ahogy ma is többen vélik –, hanem építi a hitet, hiszen az evangélium jobb megértését szolgálja.

És megdöbbenő olvasmány is Scholz László írása. Mert amikor a 43 évvel ezelőtt, 1956 nyugtalan őszén – megújulásra váró és vágyó egyházunk lelkészeinek egy csoportja előtt – elhangzott igemagyarázatra figyelünk, ma is érvényes mondanivaló szólít meg bennünket. Ez az üzenet mai egyházi életünket is leleplezi, és Isten ítélete alá állítja. De nekünk is hirdeti, hogy számunkra sincs más reménység, mint Isten elveszettet kereső irgalmának örömhíre, az evangélium.

Tegye Isten áldása egyházunk mai megújulását is szolgáló ajándékká ezt a könyvecskét.

(Ittész Gábor: Előszó)

„Az önvizsgálatnak, bűnbánattartásnak és a megtisztulásnak ma kell, *miközöttünk* kell elkezdődnie. Térjünk észre, riadjunk rá a valóságra, igenis a valóságra, de arra a valóságra, hogy Istentől elszakadtunk, a Tőle való függőséget mással felcseréltük, és ezért már az éhségig eljutottunk. A töredelem nincs időhöz kötve. Nem lehet azt mondani, hogy 8–10 évvel ezelőtt egy-két évig föl volt emelve az Úr karja ellenünk, azóta pedig nincs okunk bűnvallásra; azóta nincs mit megbánunk apró tévedésektől eltekintve; generálisan nem szükséges újra felülvizsgálni önmagunkat, utunkat, nézeteinket és döntéseinket. Ó, vakság! Míntha csak egy évig vagy csak egy napig is képesek volnánk bűnbánat nélkül járni. *Ha nem tartunk bűnbánatot, még nagyobb lesz a krízis.* Még nagyobbak lesznek a szakadások, de ha megtérünk és bűnbocsánatot nyerünk, és egymásnak bocsánatot is adunk: lehet újrakezdenünk. Sőt csak így lehet újrakezdeni: Isten bocsánatában, mert az öröm; és az öröm közösséget teremtő erő a Krisztus anyaszentegyházában.”

(Részlet a kőtetből)

Scholz László

Csalódott nemzedék

Úgy véltük, valós cél lebeg felettünk
S ezredhossziglan szívárványt kergettünk.
Korunk is megannyi újat virágozott,
Nem tudtuk jobbá tenni a világot!

Az abszolúció ereje

Amit Isten egyszer megbocsátott,
Arra többé emlékezni sem akar.
Megbocsátott vétke képe újra mar?
Úzd el bátran mint a hamis álmot!
(Vö. Zsolt. 25,6–7.)

Milliónyi Jézusarc

Kép és hangfelvétel nincsen róla.
Írás festi őt elénk, csak így beszél.
Véletlen? Fotótól az ég óvja –
Lássa mindenki, ahogy lelkében él.

A hit bátorsága

Fölismerünk az Isten dicsőségét
Krisztus arcán, mikor a kereszten függ,
Údvőt látunk, ha földi a sötét ég –
Segíts Lélek, jöjj, hogy ezt hinni merjük.
(Vö. 2Kor 4,6; Zsolt. 18,29.)

Összeérnek

„A hitet megtartottam.” Vallomás,
Csodálatot kiváltó üzenet.
Ejtsék egy szót, mely méginkább csodás?
Vallom, a hit tartott meg engemet!
(Vö. 2Tim 4,7.)

Ember haláláról

Ha majd siratnak is, nem tart örökké.
Por porrá lesz, rím kedvéért: rög röggé.
Por, rög vagyunk és nem kell hozzá rím sem,
Hogy ámuljunk poron, rögön – e kincsen!

„Kelenföldi esték – 1999/2000”

Szeretettel hívjuk olvasóinkat, az OLBK tagjait és barátait családtagjaikkal, ismerőseikkel együtt januártól májusig minden hónap második csütörtökén du. 17 órára a kelenföldi gyülekezeti terembe.

Alkalmainkon áhítat és előadás hangzik el.

A sorozat címe: *Kik a boldogok?*

	á h í t a t:	e l ő a d á s:
Jan. 13	„...akik éheznek az igazságot” <i>Németh Mihály</i>	A reformáció aktualitása <i>ifj. dr. Fabiny Tibor</i>
Febr. 10.	„...az irgalmasok” <i>Németh Zoltán</i>	Az egyházi szeretetmunka elkötelezése és korlátai <i>Sztojanovics András</i>
Márc. 9.	„...a tiszta szívűek” <i>Baranyai Csaba</i>	Átlátszó szívű emberek (egyházi nevelés, iskolák, teológusképzés) <i>Dóka Zoltán</i>
Ápr. 13.	„...a békét szerzők” <i>ifj. Cselovszky Ferenc</i>	A béke dimenziói – a lutheri két birodalomról szóló tanítás <i>Ittész Gábor</i>
Máj. 11.	„...akiket az igazságért üldöznek” <i>Bajuszsné Orodán Krisztina</i>	Az egyház és a világ összeütközése <i>Ittész János</i>

Szeretettel kérjük, hogy naptárában ki-ki jegyezze elő az együttlétek időpontját, mert külön meghívót küldeni nem tudunk.

* * *

A MEVISZ kiadásában megjelent a *Nem voltam egyedül* (Beszélgetések az evangélikus közelmúltról) c. sorozat II. kötete, amelyben interjú olvasható Bohus Imrével, Csepregi Bélával, Dóka Zoltánnal, Fónyad Pállal, Herényi Istvánnal, Joób Olivérrel, Kovács Gézával, Lackner Aladárral, Marschalkó Gyulával, Taschner Erzsébettel és Veöreös Imrével. A könyv ára 700 Ft. (Az első kötet ára 350, a két köteté együtt 850 Ft.) Kapható és megrendelhető a MEVISZ-irodában (1085 Bp., Üllői út 24., tel./fax: 317-1671).

* * *

Kedves Olvasóinkat arra kérjük, hogy címváltozásukat vagy egyéb közölnivaló-jukat ne a csekkre írják rá, hanem közvetlenül a felelős kiadóhoz, id. Zászkaliczky Pálhoz juttassák el, ugyanis az információ a csekkklapon nem jut el a címzetthez.

* * *

Őszi számunk sajnálatosan sok hibával jelent meg. Így például Ráth M. születési éve a tartalomjegyzékben; helyesen: 1749. A tartalmi összesítő német szövegében is több zavaró sajtóhiba van. – A hibákért kedves Olvasóink szíves elnézését kérjük.

Zusammenfassung

Am Anfang unserer Winterfolge lesen wir die Weihnachtsandacht von Bischof Ordass aufgrund Joh. 3,16. „Ein Politiker begegnet Jesum“ ist der Titel der Predigt von Zoltán Dóka, die er Politikern über Apost. 8,26–40 hielt. Nachher folgt die Studie des Benediktiner Theologieprofessors Elemér Sulyok über die Deutungsprobleme der Bergpredigt.

Die Seligsprüche bilden das Thema der monatlichen Zusammenkünfte des OLFK-es, mit Vorträgen und Andachten. Auf Grund des ersten Seligspruches erklang die erste Wortauslegung, gehalten von Pál Zászkaliczky sen. und den Vortrag hielt Pál Zászkaliczky jun. mit dem Thema: Geld und Geldhandhabung der Kirche. Am zweiten Abend wurde die Andacht von Imre Bencze sen. gehalten und Károly Bácskai sprach über den Pastorisationsdienst der Kirche.

Die öffentliche Meinung unserer Kirche beschäftigt in grossem Masse die ungesetzliche Aktion der Leiter der Theologischen Universität und der Landeskirche durch das Bestreben den Direktor des Theologenheims, Pál Zászkaliczky sen. seinem Amt zu beheben. Aus den Dokumenten dieser Angelegenheit teilen wir zur Information unserer Leser einige Fragmente mit. Wir bringen weiter den Standpunkt des Redaktionsausschusses und auch den Artikel von Lóránd Boleratzky, Kirchenrechtler, mit dem Titel: Im Schutz der Rechtsordnung.

Nachher folgt die Bibelstudie über Lk.15 von László Scholz und einige Gedichte des Seelsorgerdichters.

Summary

Our winter issue opens with a Christmas meditation from bishop Ordass on the basis of John 3,16. „A Politician Meets Jesus“ is the title of Zoltán Dóka's sermon given to politicians on the basis of Acts 8,26–40. This is followed by a study from the professor of the theology Elemér Sulyok OSB about interpretational problems of the Sermon on the Mount.

The Beattitudes give the thematics of the monthly gatherings of the Lajos Ordass Society of Friends (OLBK), where a lecture and a meditation is said. Pál Zászkaliczky Sen. preached on the basis of the first Beattitude, and Pál Zászkaliczky Jr. gave a lecture on money and handling it in the Church. On the second evening a meditation from Imre Bencze Sen. could be heard, and a lecture from Károly Bácskai on the pastoral service of the Church.

The general public of our church is quite concerned with the unlawful action of the University of Theology and the leaders of the church, through which they want to remove the director of the university home, Pál Zászkaliczky Sen. from his post. We bring documents about this case for the information of our readers. The opinion of the editorial board and the writing of Lóránd Boleratzky, church lawyer titled In Defence of Law and Order can also be read.

The periodical ends with a review of the Bible-study from László Scholz about Luke 15, together with some of the poems from the priest-poet.

E SZÁMUNK SZERZŐI

<i>Bácskai Károly</i> lelkész	Budapest
<i>id. Bencze Imre</i> ny. lelkész	Budapest
<i>Dr. Boleratzky Lóránd</i> ny. ügyvéd, egyet. m. tanár	Budapest
<i>D. Dóka Zoltán</i> ny. lelkész	Bag
† <i>D. Ordass Lajos</i> püspök	Budapest
<i>Dr. Sulyok Elemér</i> OSB a bencés hittudományi főiskola igazgatója	Pannonhalma
<i>D. Scholz László</i> ny. lelkész	Budapest
<i>id. Zászkaliczky Pál</i> teol. otthonigazgató	Budapest
<i>ifj. Zászkaliczky Pál</i> programozó matematikus	Budapest

* * *

Szeretettel ajánljuk Olvasóink figyelmébe alábbi kiadványainkat:

<i>Ordass L.:</i>	A keresztfa tövében, Nagyheti áhítatok	150,-
<i>Ordass L.:</i>	Vádirat, Korrajz	40,-
<i>Ordass L.:</i>	Jó hír a szenvedőknek, Prédikációk	400,-
<i>Ordass L.:</i>	Akikkel az Úton találkoztam	400,-
<i>Ordass L.:</i>	Nem tudok imádkozni	150,-
<i>Ordass L.:</i>	Gondolatok a Filemon levél olvasása közben	100,-
<i>Ordass-Loy:</i>	Te vagy reménységem, Imádságos könyv	120,-
<i>Ordass-Giertz:</i>	Házát közziklára építette, Elbeszélés	400,-
<i>Ordass-Giertz:</i>	Hítből élünk, Elbeszélés	400,-
<i>Ordass-Lyngar:</i>	A fáklya, Ifjúsági áhítatoskönyv	300,-
<i>Terray L.:</i>	Nem tehetett mást, Ordass Lajos életútja	150,-
<i>Scholz L.:</i>	Tisztítsd meg szívedet	100,-
<i>Scholz L.:</i>	Két sugárzó igazgyöngy, Írásmagyarázat	150,-
<i>Ritter-Tekus:</i>	A lelkipásztor imádsága	100,-
<i>Sólyom J.:</i>	Hiszem-tudom	
	Bevezetés az egyház tanításába	250,-
<i>Virág J.:</i>	Luther Márton önmagáról, 5. kiadás	350,-
<i>Luther M.:</i>	14 vigasztaló kép	160,-
<i>Botta I.:</i>	Dévai Mátyás, a magyar Luther	120,-
<i>Vajta V.:</i>	Hit és élet összecsengése	40,-
<i>Jung E.:</i>	Hogyan vezessem a vasárnapi iskolát?	300,-
<i>Kapi B.:</i>	Isten hárfása, Gerhardt Pál élete	400,-
<i>Böröcz S.:</i>	Kiáltás a mélyből	800,-
<i>Maróthy J.:</i>	Szegények szíve, Novellák	500,-
<i>Kendeh-Newman:</i>	Jöjj Jézushoz! Evangéizáló füzet	100,-
<i>Dóka Z.:</i>	Márk evangéliuma, Kommentár	1.500,-
<i>Rözse I.:</i>	A halál árnyékának völgyében	500,-
<i>Boleratzky L.:</i>	A miskolci evangélikus jogakadémia	40,-
<i>Boleratzky L.:</i>	A miskolci jogakadémia tanárai	200,-
<i>Boleratzky L.:</i>	Evangélikus egyházjog I.+II. r.	1.300,-

Kiadványainkat a budapesti Huszár Gál Könyvesbolt is árusítja
(V., Deák tér 4.). Írásbeli megrendelés esetén – a postaköltség
felszámításával – vidékre postai szállítást is vállal.

A Keresztyén Igazság évi előfizetési díja 2000-től 600 Ft + postaköltség.
Külföldre 12 DM. Egy szám ára 150 Ft.

Folyóiratunk és kiadványaink megrendelhetők:

Ordass Lajos Baráti Kör
1114 Budapest, Bocskay út 10.